

TRUMP DÖNEMİ ABD POLİTİKALARI VE BİDEN DÖNEMİNDEN BEKLENTİLER

Nisan 2021

Dr. Kürşat KORKMAZ

TRUMP DÖNEMİ ABD POLİTİKALARI VE BİDEN DÖNEMİNDEN BEKLENTİLER

Editör: Kürşat KORKMAZ

1. Baskı: Nisan 2021

Yayın Hakları © TASAV, 2020

Tüm yayın hakları TASAV'a aittir. TASAV'dan izin alınmadan kitabın tümünün ya da bir kısmının herhangi bir yöntem ile basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek şartıyla alıntı yapılabilir.

TÜRK AKADEMİSİ SİYASİ SOSYAL STRATEJİK ARAŞTIRMALAR VAKFI - TASAV

Sertifika No: 34518

29 Ekim Caddesi 2654. Sokak No:1 Gölbaşı - Ankara

Tel: +90 312 460 1779 • Faks: +90 312 460 1789

www.tasav.org • iletisim@tasav.org • editor@tasav.org

Tasarım, Dizgi ve Baskı:

Vega Basım Hizmetleri • Sertifika No: 43714

Necatibey Cad. Lale Sok. No:21/27 Çankaya-Ankara

Tel: +90 312 230 07 23

Giriş	5
A) Donald Trump Dönemi	7
1) Trump Döneminin Genel Değerlendirmesi	7
1.1. Trump Döneminin İç Politika Değerlendirmesi	9
1.2. Trump Döneminin Dış Politika Değerlendirmesi	11
2) Ticaret Savaşı ve Liberal Uluslararası Sistem	15
3) 2020 ABD Başkanlık Seçimi	16
4) 6 Ocak 2021 Kongre Baskını	19
5) Trump Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri	21
B) 46. ABD Başkanı Joe Biden Dönemi	23
1) Joe Biden'ın Kısa Geçmişi	23
2) Biden ve ABD Dış Politikasında Değişim Sinyali	25
3) Joe Biden'ın Olası Dış Politika Stratejisi: Yeni Mevzilenme Politikası	27
4) Biden Döneminde Türk Amerikan İlişkilerinde Olası Değişiklikler	33
C) Türkiye-ABD İlişkilerinin Yeni Seyri	36
1) İlişkilerin Yeniden Tanımlanması: Zoraki Birliktelik	36
2) Türkiye'nin Önündeki Stratejik Eksenler ve Seçenekler	39
Sonuç	41
Kaynakça	44

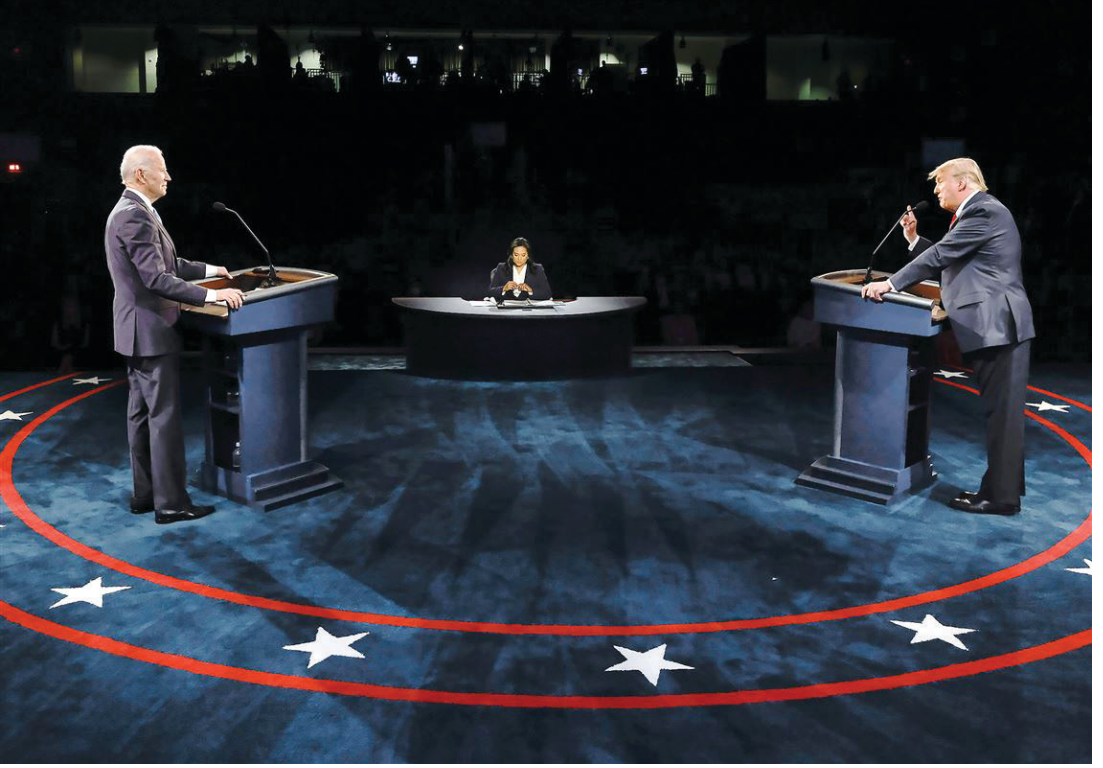
GİRİŞ

2020 yılındaki Başkanlık seçimleri ile ABD’de yeni bir döneme, Joe Biden dönemine, girilmiş oldu. Her ABD Başkanlık seçiminde olduğu gibi bütün dünya bu seçimi merakla takip etti. Peki, bu ülkedeki gelişmeler, olaylar ve krizler dünya gündeminin neden birinci sırasını teşkil etmektedir? Her demokratik ülkede seçimler belli bir süre zarfında olurken ve seçimlerin ilgili devletin iç siyasetinde çeşitli yansımaları olurken, neden sadece ABD’deki Başkanlık seçimleri uluslararası politikanın öncelikli konusu olmakta ve bu seçimlerin sonuçları neden diğer devletlerin iç politikalarına kadar uzanan önemli sonuçlar doğurmaktadır?

Bu durumun temel sebebi yükselen/alternatif aktörlerin giderek daralttığı sahaya rağmen ABD’nin hâlâ uluslararası sistemin başat hegemon aktörü olmasıdır. ABD, kendisine özgü izolasyonist politikalardan sonra, 20. yüzyıl başından itibaren dünya siyase-

tindeki etkisini artırmış, 1945’ten sonra ise Soğuk Savaş olarak nitelendirilen dönemde iki siyasî ve askerî bloktan birinin lideri konumunda olmuştur. ABD, Sovyet Rusya ile girişilen yarım asırlık mücadeleden 1989’da Berlin Duvarının yıkılmasıyla galip çıkmış ve Aralık 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılması ile uluslararası politikada tek süper güç olarak kalmıştır. ABD, 2000’li yıllara kadar kendisini tehdit edecek bir güç ortaya çıkmadığından ve bir devletin varlık sebebi olabilecek tüm parametrelerde birinci sırada yer aldığından uluslararası sistem içinde bu güçlü konumunu nispeten korumuştur. Ancak 2000’li yıllarla, Amerikan güvenlik ve dış politika belgelerine “hegemonyayı sürdürmede karşılaşılabilecek zorluklar”, “Amerikan gücüne meydan okumalar” gibi ifadeler girmeye başlamıştır. Özellikle 2008’de Rusya’nın Gürcistan müdahalesi ile Amerikan liderliği sorgulanmaya başlanmıştır.

Uluslararası politikada büyük güçlerin yükselişi ve sonrasında çöküşü ile ilgili geniş bir literatür mevcuttur. Bu bağlamda sistem

içinde her bir gücün ilelebet bu varlığını sürdürdüğüne dair bir veri ve kayıt bulunmamaktadır. Uluslararası ticaretteki gelişmeler, enerji alanındaki gelişmeler, savunma/güvenlik teknolojisindeki gelişmeler, asimetrik tehdit ve savaş olguları hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını teyit eder niteliktedir. Üstelik, SARS/MERS ve nihayet Covid- 19 salgını gibi insanlığı küresel boyutta etkileyen hadiseler nedeniyle uluslararası düzen daha fazla sorgulanmaya başlanmıştır. Uluslararası örgütlerin ortaya koyduğu yetersizlikler ve salgın sonrası ortaya çıkan ekonomik durgunluk hem ABD'nin gücünün daha fazla sorgulanmasına hem de ABD'deki seçimlerin uluslararası ilişkiler için daha önemli hâle gelmesine sebep olmuştur.

Şüphesiz, Amerikan dış politikasında karar alma süreçlerinde önemli yere sahip

yapı ve kişilerin tutum ve politikaları küresel ve bölgesel etki potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, 2016-2020 yılları arasında ABD'de Başkanlık yapan Donald Trump ile 2020 Başkanlık seçimlerini kazanan ve önümüzdeki dört yıl boyunca ABD'nin Başkanı olacak olan Joe Biden'ı değerlendirmek gerekmektedir. Sadece Başkanlar değil, onların siyasî arka planları, bakış açıları, çalışma prensipleri ve ekipleri de dikkat merkezinde olmalıdır.

ABD'deki gelişmelerden Türkiye de dolaylı biçimde etkilenmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin Türkiye'nin yakın kara ve deniz havzalarında varlığını daha fazla hissettirmeye başlaması Türkiye'yi doğrudan etkileyen sonuçları da beraberinde getirmiştir. ABD'nin 1991 ve 2003'te Irak'a askerî müdahalede bulunma-

sı ve bu ülkenin millî bütünlüğünü zayıflatıcı adımlar atması, 2011 Arap Baharı sonrası süreçte Irak'taki yapıların bir benzerini Türkiye'nin en uzun kara sınırdaşı olan Suriye'de oluşturmaya başlaması, Türkiye'nin ABD ile ilişkilerini geçmişte örneği az görülen ciddiyette krizlere sokmuştur. Sınırların hemen öte tarafında ABD bayraklarının dalgalanması ve bu bayrakların gölgesinde terör örgütlerine hâkimiyet alanı yaratılması, Türk-Amerikan ilişkilerindeki sorunların derinliğine ve sorumluluk sahibi tarafın kim olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, ABD'nin son yıllarda Kafkaslarda Ermenistan ve Gürcistan'daki gelişmeler noktasında etkileşim içinde olması, Türkiye'nin yakın kara sınırlarında ve yakın kara havzalarında irtibat kanallarını arttırmıştır. Aynı minvalde Akdeniz ve Karadeniz'de ortaya çıkan gelişmeler konusunda müdahil olan bir ABD, Türkiye'nin yakın deniz havzalarında da çoğu zaman karşısında yer almıştır. Son olarak özellikle 2008 küresel ekonomik krizi ile birlikte açmaza girmeye başlayan liberal dünya düzeninin düzenleyicisi konumunda olan ülke ABD'dir. Bu bakımdan özellikle otoriter rejimlerin dönüşümünde ABD'nin rolü önemlidir ve bir bakıma bu durum ABD'nin doğrudan veya dolaylı müdahaleciliği ile bağlantılıdır.

Türk-Amerikan ilişkilerinin kendine özgü bir doğası ve dinamizmi bulunmaktadır. Bu iki ülke arasındaki ilişkiler her dönem ayrı bir politik mücadeleyi ve diplomasinin unsurlarını barındırmaktadır. Soğuk Savaş sonrası ise stratejik ortaklık gibi yeni bir kavram ile tanımlanmaya çalışılmıştır. 2000'li yıllarda özellikle 11 Eylül'den sonra farklı bir kavramsallaştırmaya ihtiyaç duyulmuş, yeni dönemin ruhuna uygun "stratejik müttefiklik" ve "model ortaklık" kavramları ortaya atılmıştır. Ancak bu kavramların, ilişkileri tanımlayamadıkları ve açıklayamadıkları bugün daha net görülür hâle gelmiştir.

Son dönemde ilişkilerin geleneksel kuram ve kavramların dışında yeni bir kavram ile ortaya konulması ihtiyacı doğrultusunda; ölçülebilir verilerle ortaya konan "zoraki birliktelik" kavramının (Korkmaz 2019) iki ülke arasındaki ilişkilerin tanımlanmasında kuşatıcı ve kapsayıcı olduğu görülmüştür. Benzer biçimde bu yılın başında ABD'nin önemli bir stratejik araştırma merkezi olan RAND Corporation'da yayınlanan bir raporda (Flanagan 2020: 1-2) Türk-Amerikan ilişkileri için "zor müttefiklik" tabiri kullanılmıştır.

A.DONALD TRUMP DÖNEMİ

1.Trump Döneminin Genel Değerlendirmesi

ABD'de 2016 Kasımında gerçekleşen seçimler neticesinde New York emlak patronu ve televizyon fenomeni Donald Trump, Cumhuriyetçilerin adayı olarak ülkenin 45. Başkanı seçilmişti. Bu sonuç aslında gerek ön seçimler gerekse kamuoyu yoklamalarında beklenmeyen bir durumdu. Trump seçimde Demokrat Hillary Clinton ile yarışmış ve delegelerin sayısında 227'ye karşı 304 delegeyle üstünlük sağlarken, genel oylarda Clinton, Trump'tan üç milyon daha fazla oy almıştı. Bu seçim sonuçlarından Amerikan halkının bazı konulardaki tepkisinin sandığa yansdığı anlaşılmıştı.

Seçim sonucuna etki eden tepkilerden birincisi, özellikle ABD nüfusunun beyaz milliyetçi kesiminin bazı konularda artan rahatsızlığıdır. Şöyle ki, 2000'li yıllardan itibaren başlayan ABD ekonomisinde küresel sermaye sahibi yapılar gücünü arttırmaya başlamıştır. Bunun sonucunda, ABD'nin gücünün ve etki alanının azaldığı fikri toplumun belli kesiminde dikkatli şekilde takip edilmeye

başlanmıştır. 11 Eylül'den sonra Afganistan ve Irak'a müdahale edilmesi ve bu bölgelere yapılan harcamalar ABD ekonomisinde büyük bir kara delik hâline gelmiştir. 2008'de "Büyük Buhran" diye nitelendirilen ekonomik kriz, ABD toplumunun hassas olduğu ekonomik refahında görünür gerileme ve toplumda büyük yarılmalar meydana getirmiştir. Bu ekonomik kriz toplumun özellikle orta sınıfta etkiler oluşturmuş, milyonlarca ABD vatandaşı işsiz kalmıştır. Dahası 2007 yılında 643.000 olan evsiz insan sayısının bir sonraki yıl 1,4 milyona yükselmiş; ancak bu süreçte küresel sermaye sahibi yapılar zenginliğini arttırmıştır. 2008'de Başkan seçilen Barack Obama da toplumdaki ekonomik gelir adaletsizliğine çare olamamıştır. Obama döneminde, bir önceki dönem

yapılan dış politika yanlışlıklarından dönülmemesi, Orta Doğu ve Güney Asya bölgesine daha çok asker ve paranın aktarılması halktaki tepkiyi keskinleştirmiştir. Bunun sonucunda ise, toplumdaki ABD'nin hegemonik üstünlüğünün sona ermesine küreselleşme yanlısı büyük sermaye yapılarının neden olduğu yönündeki algı güçlenmiştir.

İkinci olarak, ABD toplumunda politikaya müdahil olan bazı kesimlere karşı önyargı oluşmaya başlamıştır. Özellikle politikada etkin ailelere (Bush, Clinton vb), bu ailelerin küresel yapılarla sıkı işbirliği içinde olmasından ötürü önyargının şiddeti artmıştır. Siyasetten gelmeyen Trump'ın bu denli başarı göstermesindeki en önemli etkenlerden biri, Demokratların adayının da bu ailelerin

birinden gelen Hillary Clinton olmasıdır. Demokratlar başka bir aday seçebilseydi ABD’de “salıncak eyalet” (swing states) olarak ifade edilen Wisconsin ve Michigan gibi eyaletlerde kazanma ve Başkanlık yarışını önde tamamlama ihtimalleri olabilirdi.

1.1. Trump Döneminde İç Politika

Donald Trump başkan seçildikten sonra ilk karşılaştığı ve başkanlığı boyunca sürekli tartışılan konu Rusya devletinin üst düzey yetkilileri ile arasındaki ilişkidir. Seçim kampanyası sürecinde devamlı olarak Rusya ile Trump kampanyası ilişkisi üzerine iddialar gündemde olmuştur (Kanat, 2018, 127). Trump’ın tüm iddialara rağmen Rusya ile çalışmak istediği ve başkanlık boyunca Rusya’nın bazı politikalarına tavizkâr olması bu konudaki söylentileri her zaman gündemde tutmuştur. Bu konuda bir soruşturma açılmış ancak eldeki somut veriler, iddiaların ispatlanmasında yeterli olmadığından olay kapanmıştır. Ancak Trump’ın başkanlığı boyunca Rusya konusunda pasif bir tutum sergilemesi yoğun eleştirilere neden olmuştur.

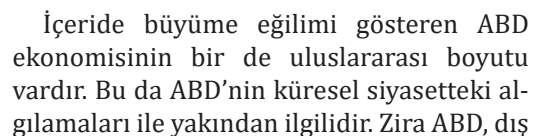
Trump yönetimi altında önemli bir diğer tartışma konusu göç sorunu ve Meksika sınırına duvar inşası olmuştur. Trump ABD’deki yasa dışı ve yasal göçmen sayısını azaltmak, ülkeye gelen mülteci sayısını sınırlamak, ülkenin güney sınırı boyunca bir duvar inşa etmek, ülkeye belirli bölgelerden giren kişilere yönelik güvenlik önlemlerini arttırmak yönünde seçim vaatlerinde bulunmuştu. Ancak süreç içerisinde Kongre içerisindeki Temsilciler Meclisinde Demokratların çoğunluğu ele geçirmesi ve bazı dengeler Meksika sınırına güvenlik duvarı için gerekli bütçenin çıkmasına izin vermedi. Trump yönetimi ABD’ye giren mülteci sayısı ve göçü sınırlamak için birçok girişimde bulundu. Özellikle Müslüman çoğunluğa sahip bazı ülke vatan-

daşlarının ülke girişlerini askıya alan kararnameyi çıkarttı (Walt, 2021).

Trump, 2016’daki Başkanlık seçimlerinde ortaya koyduğu ana ekonomik plan çerçevesinde ABD vergi sistemini yeniden yapılandırma, iş insanlarının gelirlerinden olan kesintileri sınırlama, emlak vergisini kaldırma, tüm federal düzenlemeleri ve devlet kurumları tarafından işe almaları dondurma ile ilgili düzenlemeler yapılması konusunda söz vermişti. Bu bağlamda seçim sloganı “Önce Amerika” ve “Amerika’yı yeniden canlandırma/yapma” olmuştu. Trump başkan seçildikten sonra karbon emisyonlarının üzerindeki kısıtlamaları kaldırdı, kömür endüstrisini canlandırmak için Paris İklim Antlaşmasından çekildi, yasa dışı göçleri sınır dışı etmek gibi politikaları uygulamaya soktu. Ayrıca Obama döneminde kabul edilen sağlık yasasını yürürlükten kaldıramayınca, vergi reformunu öne sürdü (Kanat, 2018).

Trump döneminde dikkat çeken siyasî ve toplumsal gelişmeler de yaşandı. Bunlardan en çarpıcı olanı bütün dünyanın yakından takip ettiği “azil davası” idi. Başkan Trump için “görevini kötüye kullanma” ve “Kongre’nin görevini yerine getirmesini engelleme” suçlamalarıyla azil davası başlatılmıştı. Ancak Trump, Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu Senato’daki yargılama sonucunda aklanmıştı. Toplumsal olaylarda ise Trump’ın göreve başladığı dönemdeki kadın hareketi protestoları öne çıksa da en büyük toplumsal olay George Floyd olayı oldu. Bir polis müdahalesi sırasında öldürülen George Floyd için ülke genelinde geniş katılımlı protestolar düzenlendi ve bu protestolar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde Trump yönetimini zor duruma düşürdü (Kızılkaya, Bakiler, 2021).

Trump dönemi ABD iç politikasının bel kemiği olan ülke ekonomisi de incelenmeye değerdir. Zira Trump, 2016 seçim sürecinde verdiği sözler kapsamında, başkanlığı süre-

ticarete korumacı politikalar geliştirerek savunmaya geçmiş ve küresel siyasetteki ve ekonomisindeki menfaatlerini öncelemiştir. Bu kapsamda Trump'ın en dikkat çekici adımı, gümrük vergilerini arttırarak "ticaret savaşlarını" başlatması olmuştur.

1.2. Trump Döneminin Dış Politika Değerlendirmesi

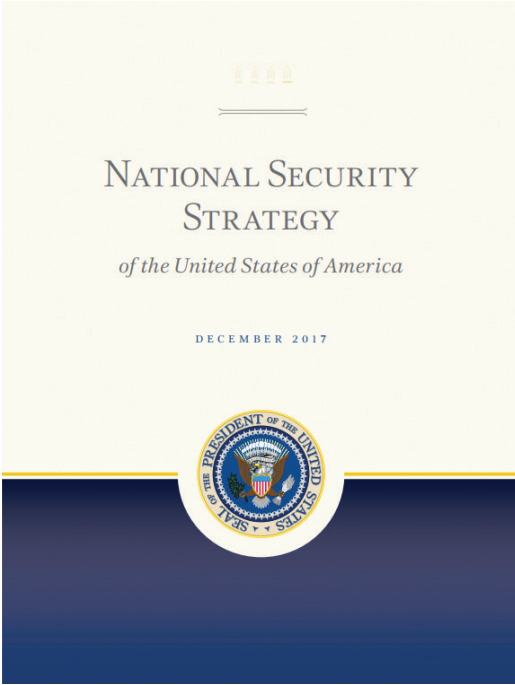
2016 Kasım seçimlerinde Cumhuriyetçi aday Donald Trump'ın başkan seçilmesinde Amerikan dış politikasında farklı bir başkanlık figürünün ortaya çıkmasının ve dış politikayı farklı yorumlayışının önemli etkileri olmuştur. Başkan Trump dış politika ile ilgili konulardaki açıklamaları ve görüşlerini açık bir dille, sosyal medya üzerinden (bilhassa Twitter'dan) açıklamıştır. Bunun yanı sıra, Trump'ın başkan seçilmesi ve başkanlığının son zamanlarındaki politikaları ve söylemleri ABD toplumundaki yıllarca kaynayan fay hatlarının harekete geçmesidir. Bu bakımdan Trump, ABD toplumundaki kutuplaşmalar ve ayrışmaların nedeni değil sonucudur. Zira yapılan kamuoyu yoklamaları 1980'li yıllardan beri ABD toplumunun kutuplaşmaya başladığını göstermektedir. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte ABD'de bu türden gelişmelere ve olaylara hazırlıklı olunmalıdır ve Joe Biden'ın seçilmesi ile dipden gelen bu dalganın bir anda kesilmesi ya da zamanla ortadan kalkması pek muhtemel değildir. Bu bağlamda ABD toplumundaki kutuplaşma ve ayrışma gibi tahribatları, eldeki veriler ışığında tarihsel gelişmelerin sonucu olarak yorumlamak daha doğru olacaktır.

Trump'ın ilk dönem başkanlık yarışında ve dört yıllık başkanlığı döneminde dış politikaya yaklaşımı incelendiğinde mevcut uluslararası sisteme ve konvansiyonel olarak adlandırılan Amerikan dış politikasına şüp-

he ile yaklaşan ifadelerinin bulunduğu görülmektedir. Obama, döneminde uygulanan dış politikanın ABD çıkarlarına dayanmadığını, geleneksel ittifak ilişkilerinin sorgulanması gerektiğini ve serbest ticaretin mevcut şartlarda Amerikan ekonomisine zarar verdiğini savunmuştur. Ancak Trump, bu görüşlerine karşılık başkanlığı boyunca alternatif bir doktrin ve kapsamlı bir politik vizyon ortaya koyamamıştır. Bu durumun en önemli sebebi, siyasetten gelmeyen Trump'ın sağlam çekirdek bir A takımı oluşturma konusunda sıkıntı yaşamasıdır. Liberal dünyanın ve serbest ticaretin en büyük uygulayıcısı ve koruması konumunda olan ABD'nin böylesi bir karar vermesi sadece kendi ekonomisini değil, dünya piyasalarını da etkileyebilirdi. Bu durum Çin'in yeni liberal düzen koyucu olma riskini de ortaya çıkarabilir, dolayısıyla hem ABD ekonomisinin hem de hegemonyasının daha da büyük zarar görmesiyle sonuçlanabilirdi (Kanat, 2018).

Trump, başkanlığının ilk yıllarında kadro tercihleri konusunda Cumhuriyetçi Parti kanadından destek görmemiştir. Zira ABD'deki siyasî elitler Trump'a mesafeli davranmıştır. Bu doğrultuda ilk yıllarda A takımındaki isimleri oluştururken ABD'de "müesses nizam" diye ifade edilen yapıdan destek görece ve kendisi ile çok fazla geçmişi olmayan isimleri tercih etmiştir. Dışişleri Bakanlığına Rex Tillerson, Savunma Bakanlığına James Mattis ve Ulusal Güvenliğin başına H.R. McMaster'ı getirmiştir. Zaman içerisinde Trump bu isimlerle çeşitli konularda politik olarak fikrî ayrılığa düşmüş; bu üç kurumda sürekli değişimler meydana gelmiştir. Bu nedenle Trump başlangıçta kurmayı istediği ekibi ancak başkanlığının son döneminde oluşturabilmiştir (Lucentini, 2016).

2016 ABD başkanlık seçimleri sırasında adaylar, Suriye ve DEAŞ sorunlarını ivedilikle çözülmesi gereken konular olarak belirtmiş-

lerdi. Bu sorunlar konusunda Trump, gerek seçimler öncesinde gerekse Başkan seçildikten sonraki süreçte Suriye iç savaşına yapılacak olan ABD müdahalesine karşı çıkmıştır. Hatta son başkanlık kararnamelelerinden biri ile Suriye'den belli sayıda ABD askerinin kademeli olarak çekilmesini sağlamıştır. DEAŞ ile mücadele konusunda ABD operasyonlarının arttırılması gerektiğini belirterek, Obama dönemindeki stratejiyi devam ettirmiştir. Obama döneminde DEAŞ ile mücadele adı altında Suriye'deki terör unsurları ile işbirliği yapılmış ve bu doğrultuda PKK'nın Suriye kolu olan YPG/SDG/PYD isimleri altındaki terör yapılarına binlerce tır askerî malzeme sevkiyatı yapılmıştır.

Trump seçimlerden önce Obama döneminin her politikasını eleştirmiş ve bu politikaların çoğunun aksini yapmıştır. Ancak Obama gibi terör unsurlarını bölgesel müttefikler olarak kabul ederek onlarla işbirliğine devam etmiştir. Bu noktada Trump,

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon ile CENTCOM'un Obama dönemindeki yetkilileri ile yola devam etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Suriye konusunda, Trump ile ABD'deki kurumlar arasında yetki ve söylem kargaşası meydana gelmiş olsa da bu bölgede ABD terör unsurları ile yakın çalışma ve diyalog içinde olmuştur (Kanat, 2018).

Yine de Trump dış politikada bazı konularda özellikle son dönemdeki geleneksel ABD dış politikasından farklı politikalara yönelmiştir. Kuzey Kore lideri ile diyalog kanallarını açması, Rus Lideri Putin ile özel bir diyalog geliştirip Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesi yönünde adımlar atması; Suriye, Irak, Afganistan ve Almanya'daki asker sayısını kademeli olarak azaltması ve Ortadoğu bölgesinden tamamen çekilme konusunda takvim ortaya koyması önemli gelişmelerdir. ABD'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalardan (Paris İklim Antlaşması, Konvansiyonel Silahların Azaltılması Anlaşması vb) çıkması, İran ile yürütülen nükleer anlaşmadan çekilmesi ve uluslararası örgütler (Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü ve NATO) konusunda eleştirel yaklaşımlarda bulunması ise diğer önemli adımlarıdır (McAdams, 2017). Bunun yanında her ne kadar kurumları atlayarak doğrudan kişisel ilişkileriyle diplomasi oluşturmaya çalışsa da son tahlilde yerleşik düzene rağmen politika oluşturmaları son derece sınırlı kalmıştır.

Trump, uluslararası örgütler ve anlaşmaları Amerikan liderliğini zayıflatan yapılar olarak algılamış ve başkan seçildikten sonra açık bir şekilde uluslararası örgütlere ve anlaşmalara karşı eleştirel açıklamalarda bulunmuştur. Başkan seçildikten sonra bir mülakat sırasında "NATO işe yaramayan bir kurum çünkü terörle mücadele edemedi" şeklinde bir beyanat vermiştir. Ayrıca süreç içerisinde NATO üyesi ülkelerin kurumun bütçesinden paylarına düşen katkı paylarını

ödememelerinden dolayı da başta Almanya olmak üzere ittifak ülkelerini eleştirmiştir (Anadolu Ajansı, 2019). Trump bazı dönemlerde NATO'yu önemli bir kurum olarak gördüğünü ifade etmiş olsa da NATO konusunda Avrupalı liderlerle sürekli karşı karşıya gelmiştir. Çünkü bu eleştiriler NATO'nun varlığını tartışmaya açmıştır. Bu tartışmaların bir sonucu olarak Fransa Başkanı Macron "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşmiştir" açıklamasını yapmıştır.

Paris İklim Anlaşması konusunda Trump seçim öncesi verdiği vaadini gerçekleştirerek bu anlaşmanın Amerikan şirketlerine zarar verdiğini ve yabancı bürokratların ABD'nin kullandığı enerji miktarına karışmasını sağladığını söyleyerek ülkesini bu anlaşmadan çekmiştir (Kanat, 2018, 110). 1994'ten bu yana yürürlükte olan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşmasını (NAFTA) 2017'de

yeniden müzakereye açan Trump, Covid-19 salgını sürecinde benzer açıklamalar ve argümanlar ortaya koyarak Dünya Sağlık Örgütü'nün Çin'in güdümünde olduğunu ve komünist solcu yapılar tarafından yönetildiğini iddia ederek bu yapıdan de ayrılmıştır.

Ayrıca Trump, Transatlantik ilişkileri zayıflatacak, Avrupa Birliği ile bağları kopartacak şekilde politik söylemlerde ve çıkışlarda bulunmuştur. Bu türden dış politik yaklaşımlar Amerikan dış politikasındaki bazı yapılarda rahatsızlık meydana getirmiş; Dışişleri ve Savunma Bakanlıkları içindeki bürokratik yapılarla görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır (Kocamaz, 2019). Bu görüş ayrılıklarının yansımaları birçok bölgede Başkan ile bürokratik yapılar arasında politik uygulamalar konusunda çelişkiler meydana gelmesine neden olmuştur. Özellikle Amerikan dış politikasının Orta Doğu bölgesindeki po-

litikalarına yönelik kurumlar arasında farklı tutumlar ve yaklaşımlar meydana gelmiştir.

Diğer taraftan, İsrail konusunda ise özellikle geleneksel ABD politikasını yeniden tatbik etmeye başlamıştır. Bu bakımdan Trump'ın dış politikadaki en önemli hamlelerinden biri de "Kudüs" kararı olmuştur. Başkan Trump, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımış, ABD büyükelçiliğini Kudüs'e taşımıştır. Ayrıca Golan tepelerinin İsrail'e ait olduğu konusunda açıklamaları olmuştur. Trump, İsrail ile ilişkilere özel önem göstererek damadı Jared Kushner'i İsrail ve Filistin arasında barışı sağlamakla görevlendirmiştir. İlerleyen dönemde Kushner, Arap dünyasındaki öne çıkan ülkelerle İsrail'in anlaşma yapmasının yolunu açmıştır. Bu minvalde özellikle Körfez ülkelerinden Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn, İsrail ile ilişkileri normalleştirme anlaşmaları imzalamışlardır. "Yüzyılın Anlaşması" olarak lanse edilen bu anlaşma ile 1979'da Mısır'ın ve 1994'te Ürdün'ün İsrail ile diplomatik ilişki geliştirmesinin ardından 2020 yılını da İsrail için bir zafere dönüştürmüştür (Ereli, Hüdaverdi, 2021: 40).

Benzer bir tutumu İran konusunda da gösteren Trump, Obama döneminde gerçekleşmeye başlayan yumuşama politikasından geri adım atmıştır. Trump'ın Körfez ülkeleri ve Mısır'ı yanında tutmak için en önemli politik hamlesi 2015'te ABD ve İran arasında imzalanan nükleer anlaşmadan tek taraflı olarak çekilmesi olmuştur. Trump sürekli olarak anlaşmanın iyi müzakere edilmediğini ve ABD'nin sonuç itibarıyla çıkarına olmadığını öne sürmüştür. Ayrıca Körfez ülkeleri ve İsrail ile sağlanan anlaşmalar kapsamında, İran'ın bölgesel politikalara ve Ortadoğu'da istikrarsızlığa yol açtığı ile ilgili İran karşıtı söylemleri sürekli dile getirmiştir. Bu söylemlerin eyleme dönüştüğü olay ise İran Devrim Muhafızları'nın en önde gelen

generallerinden olup Kudüs Güçleri adındaki operasyonel birimin başında bulunan ve İran siyasal sisteminin yanı sıra Irak'ın da dâhil olduğu pek çok çatışma sahasında etkin bir aktör olduğu bilinen Kasım Süleymani'nin 3 Ocak 2020 tarihinde ABD tarafından Bağdat'ta düzenlenen bir operasyonla öldürülmesi olmuştur.

Trump, ABD Bağdat büyükelçilik binasına Irak'taki İran destekli Haşdi Şabi unsurları tarafından baskın yapılması ve bu baskının Kasım Süleymani tarafından organize edilmesini bu suikastın gerekçesi olarak öne sürmüştür. Trump'ın Süleymani gibi Orta Doğu'da önemli bir figürün öldürülmesi emrini vermesi, 11 Eylül 2012'de Libya'daki ABD Büyükelçilik baskınında 3 ABD'li büyükelçilik personelinin isyancılar tarafından öldürülmesi karşısında Obama yönetimi ve dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın bu eylemi cezasız bırakmasından çıkarılan dersin bir yansıması olarak okunmaktadır. Çünkü bu eylem karşısında etkisiz kalan Clinton, 2016 ABD Başkanlık seçimlerini kaybetmiştir.

Trump kendi döneminde ilk ulusal güvenlik strateji belgesini 18 Aralık 2017'deki yaptığı bir konuşma ile ilan etmiştir. Belgenin giriş bölümünde birkaç kez, öne sürmüş olduğu "Önce Amerika" söyleminin uygulanacak olan ulusal güvenlik belgesinin temelini oluşturduğunu vurgulamıştır. Ulusal güvenlik belgesinde dört ana konunun ABD için önemli olduğu vurgusu öne çıkartılmıştır. Bu bağlamda, ABD topraklarını, vatandaşlarını ve yaşam tarzını muhafaza etmek, ABD'nin refahını yükseltmek, barışı güç yoluyla korumak ve ABD'nin etkisini arttırmak olarak başlıklar belirlenmiştir (Kanat, 2018).

Ulusal güvenlik stratejisinde ABD'nin uluslararası politikadaki güç dengelerini etkileyen unsurlar da ortaya konulmuştur. Bu minvalde ABD ile küresel anlamda müca-

delede giderek güçlenen Çin ve Rusya, kitle imha silahları üreterek nükleer açıdan uluslararası güvenliği tehdit eden İran ve Kuzey Kore, aşırı ve radikal ideolojilerle dünyayı tehdit eden terör örgütleri, uyuşturucu kartelleri ve uluslararası suç örgütlerine de belgede yer verilmiştir. Ayrıca belgede ABD'nin ulusal çıkarlarını korumak için bölgelere farklı yaklaşımlar uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Bölgesel stratejiler; Hint Pasifiği, Avrupa, Ortadoğu, Güney ve Orta Asya, Batı Yarım Küre olarak altı başlık altında toplanarak, bunların birbiriyle bağlantılı olduğu ve yereldeki politik, ekonomik, sosyal durumu ve tarihsel gerçeklikleri gözettili belirtilmiştir (Kanat, 2018).

Ulusal Güvenlik Strateji belgesinin içerik analizi yapıldığında, belgede en çok kullanılan kelimeler ve kavramlar aşağıdaki gibidir. Bu tablodan, Trump ile birlikte ABD dış politikasının odağının yükselen Çin ve ABD aleyhine gelecekte muhtemel ekonomik değişim olduğu sinyali alınabilir. Terör ve güvenlik unsurları tehdit olarak varlığını sürdürmekle birlikte ekonomik gerileme öncelikli tehdit hâline gelmiştir.

Partner	124
Ekonomi	114
Tehdit	78
Asker	71
Terörist	58
Çin	47
Cihadist	28
Ticaret	47
Teknoloji	35

2. Ticaret Savaşı ve Liberal Uluslararası Sistem

Trump yönetiminin özellikle kamuoyunda ve akademik çevrelerde en fazla konuşulan uygulaması Çin ile başlattığı ticaret savaşı olmuştur. Bu durum esasında ABD'nin 2000'li yılların başından beri üzerinde düşündüğü ancak liberal uluslararası sistemin ilkesi ve onun koruyucu rolü gereği uygulamaya koymaktan çekindiği bir hamle olmuştur. Zira bir taraftan küresel ekonomik sistemin işletilebilmesi için serbest ticaret, korumacılık karşıtı uygulamalar, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı bir kalkınma hedefi olarak sunulurken diğer yandan bu durum bilhassa Çin ve ABD arasında asimetrik bir ticaret dengesinin oluşmasına yol açmıştır. Daha da önemlisi, ABD'nin iddiasına göre Çin sadece ABD aleyhine ticarî büyüme elde etmemekte aynı zamanda başta fikrî haklar olmak üzere kendi ülkesine izinsiz bilgi ve teknoloji transferi gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla ABD'ye göre Çin, uluslararası ticaretin etik ilkelerini ihlal etmek suretiyle avantaj elde etmektedir.

Bu durum karşısında ABD uzun yıllar Dünya Ticaret Örgütü başta olmak üzere uluslararası kurumlar ve müttefikleri aracılığıyla Çin'i liberal sistemin kurallarına uymaya davet etmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Zira günümüzde ekonomik yaptırımların siyasî amaçlarına ulaşma oranı oldukça düşük olduğu gibi Çin gibi bir ülke ile uluslararası toplumu karşı karşıya getirmek fiilen mümkün değildir. Dolayısıyla iktisadî terimlerle ifade edersek, Çin'in merkantilist politikalarına karşı ABD'nin liberal kurumsalcılığı etkili olamamıştır.

Bu bağlamda Trump'ın ABD siyasetine en büyük etkisinin liberal kurumsalcılık, liberal müdahalecilik gibi ilkelerden geri dönmeye çalışması olduğu iddia edilebilir. Özellikle bu konu hakkında Amerikalı entelektüeller,

Amerikan dış politikasındaki liberal kurumsalcılık bağlamında Wilsoncu dış politika anlayışına eleştiri getirmişlerdir. Çünkü hem ABD'nin Afganistan'a ve Irak'a müdahalelerindeki başarısızlıkları hem de Amerikan değerlerinin farklı coğrafyalarda benimsenmesinin kabul görmemesi bu tartışmaların yolunu açmıştır. Bu doğrultuda Trump döneminde liberal kurumsalcılık ve müdahalecilik politikalarına mesafeli yaklaşılmıştır (Walt 2018). Trump, ABD'nin liberal hegemonyasının ülkeyi zayıflattığı düşüncesinden hareketle uluslararası sistemin kendi haline terk edilerek ABD'nin de bir ulus-devlet gibi kendi gündemine bakması gerektiği tezi üzerinde durmuştur. Bunun sonucunda liberal müdahaleci politikaların uygulanmasından kaçınıldığı gibi liberal uluslararası sistemin işlemlerini sekteye uğratabilecek adım bizzat ABD tarafından atılmıştır. Çin ile girilen ticaret savaşı bu konuda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ocak 2018 yılından itibaren ABD sanayi ürünlerinde Çin'e karşı tarife uygulamalarına başlamış, özellikle fikrî hakların çalındığını düşündüğü ürünlerde gümrük vergilerini arttırma yoluna gitmiştir. Buna karşılık Çin de benzer şekilde ABD menşeli sanayi ürünlerine karşı tarife uygulamaları başlatmıştır.

Dolayısıyla Trump döneminin uluslararası sistem açısından en önemli sonuçlarından biri ABD'nin liberal dünya düzenini ve serbest ticaret başta olmak üzere onun kurallarını işletmedeki isteksizliğini dile getirmenin ötesinde eylemlerle bunun açıkça desteklenmesi olmuştur. Trump'ın bu politikası özellikle ABD içinde küreselleşme ile birlikte ekonomik gücünü kaybeden alt-orta sınıf tarafından desteklenmiştir. Bir başka deyişle, ABD'nin liberal dünyanın öncülüğünden vaz geçme politikası ülke içinde karşı çıkıldığı kadar ciddi oranda destek de bulmuştur.

Özellikle liberal müdahaleciliğin geri planda bırakılması Türkiye açısından avantajlı bir gelişme olmuştur. Zira ABD siyaseti özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde müdahalede bulunduğu ülkelerde rejimi devirmek adına sistemin dışına itilmiş kesimlerle ittifak etmektedir. Suriye ve Irak müdahalelerinde bu durum Türkiye tarafından yekinen tecrübe edilmiştir. Her iki ülkede de liberal müdahalecilik politikası doğrultusunda Baas rejimleri devrilmeye çalışılırken seçilmiş Kürt gruplar ABD tarafından müttefik ilan edilmiştir. Böylece diğer Kürtlerin de bu grupların yanında tutulması hedeflenmiştir. Gelinek noktada terör örgütü PYD/YPG'nin güç kazanması özellikle ABD'nin bu politikası sayesinde gerçekleşmiştir. Trump döneminde ise ABD'nin içe dönme çabası terör örgütünün yalnızlaşmasına yol açmasa bile en azından Obama döneminin aksine mevzi kazanmasına engel olmuş, Türkiye'nin de özellikle Barış Pınarı ve Zeytin Dalı harekâtlarında rahat hareket etmesini sağlamıştır. Dolayısıyla ABD müdahaleciliğinin geri plana çekilmesi, Türkiye'nin özellikle yakın sahasında millî çıkarlarına daha uygun politikalar uygulamasının önünü açmıştır.

3. 2020 ABD Başkanlık Seçimi

Sancılı ve bol tartışmalı bir propaganda sürecinden sonra 3 Kasım 2020 tarihinde gerçekleşen ABD Başkanlık Seçimleri, yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Seçimlerin şaibeli olduğu yönündeki iddialar, tarafların birbirlerini suçlayıcı açıklamaları, sayımların ve seçimlerin yenilenmesi için atılan adımlar ABD kamuoyunun yanı sıra dünya kamuoyunun da dikkatini çekmiştir.

3 Kasım 2020 tarihinde yapılan 59. ABD Başkanlık seçiminin resmî sonuçlarına göre ABD'nin 46. Başkanı Joe Biden olmuştur. 2020 Mart ayına kadar anket sonuçlarına

göre, Başkan Trump'ın büyük bir farkla tekrar başkan seçilmesine kesin gözüyle bakılmış, Covid-19 salgını öncesinde Trump'ın özellikle ABD ekonomisini düzlüğe çıkarması ve işsizlik rakamlarını ciddi oranda düşürmesi Amerikan halkından büyük bir destek sağlamıştır. Salgının ardından ise gerekli önlemleri almamakla suçlanan Trump, ABD sağlık sisteminin çökmesi sonucunda halk nezdinde sağlamış olduğu desteği yitirmiştir. Bunun sonucunda Mayıs ve Haziran 2020'de Trump'a verilen destek oranı en düşük seviyeleri görmüş ve yüzde 40'ların altına kadar inmiştir.

Son aylarda ekonominin tekrar düzelmesi ve siyahî gösterilerin beyazlara şiddet olarak yönelmesi sonucu Trump'ın oyları tekrar yükselmeye başlamışsa da seçim sonuçları ekonomi ve güvenlik konusunda daha milliyetçi söylemlerde bulunan Trump lehine değişmemiştir. Yüksek katılımın sağlandığı seçimlerde Demokrat Joe Biden 81 milyon oy alarak 306 delegeye ulaşmış ve başkan olmuş, Cumhuriyetçi Donald Trump ise yaklaşık 74,5 milyon oy alarak 232 delegede kalmıştır. Sonuçların ardından açıklama yapan Joe Biden, "bölen değil bileştiren bir başkan" olacağını ifade etmiş, Donald Trump ise seçimlerde "usulsüzlükler olduğunu, seçimleri hukuki yollarla kullanılan 74 milyon oyla aslında kendisinin kazandığını" iddia etmiştir (Politico, 2020).

Kongre seçimleri sonucunda ise Senato'da Demokratların ve Cumhuriyetçilerin 50'şer sandalyesi bulunmaktadır. Eşitliğe rağmen ABD Anayasasına göre Senatoya Başkanlık görevi ABD Başkan Yardımcısı'nda olacağından, Başkan Yardımcı Kamale Harris, Senato oturumlarına başkanlık edecektir. Bu açıdan çoğunluk Demokratlardan yanadır. Temsilciler Meclisi'nde ise Demokratların 222, Cumhuriyetçilerin 211 sandalyesi bulunmaktadır.

Bu seçimin tarihteki diğer ABD seçimlerinden ayıracı birkaç özelliği de bulunmaktaydı. Birincisi, ABD tarihinin en yaşlı iki adayının (Trump 74, Biden 78) yarıştığı seçim olmuştur. İkinci olarak, Covid-19 salgını nedeniyle mektupla oy kullanılması seçime katılımı artırırken, seçim sonuçlarının tartışılmasına ve yargıya taşınmasına neden olmuştur. Bu seçim 1908'den bu yana en yüksek katılımlı seçim olmuş; yaklaşık 155 milyon ABD vatandaşı oy kullanmış ve katılım oranı yüzde 70 olarak açıklanmıştır. Biden'in seçimi kazanmasındaki en önemli unsurun mektupla oy kullanılması sayesinde gerçekleşen yüksek katılım oranı olduğu düşünülmektedir.

Üçüncü olarak, ABD'nin toplumsal ayrışmaları derinleşmiştir. Kimliksel bölünme coğrafi olarak yansımıştır. ABD'nin kırsal kesim Orta Amerika'daki eyaletlerinin tamamı Cumhuriyetçi partiye yüksek oranda oy verirken, özellikle büyük ve sanayisi güçlü olan ABD'nin doğu ve batı okyanus kıyılarındaki eyaletleri yüksek oranda Demokratlara oy vermişlerdir. İlerleyen dönemlerde bölünmelerin daha da artması beklenmektedir.

Dördüncü olarak, bu seçim diğer seçimlerden farklı olarak "küreselciler" ve "milliyetçiler" arasında olmuştur. Özellikle küresel finans sahibi şirketler ve yapılar Biden'a destek vermişlerdir. Bu yapılar karşısında yer aldığını söyleyen Trump, kendisini bir Amerikan vatanseveri olarak tanımlamaktadır. Seçimlerde "Çin'in Biden'ı Rusya'nın ise Trump'ı" destekleyeceği yönündeki yorumlar yayınlara da yansımıştır.

Beşinci olarak, Cumhuriyetçi aday Trump'ın güvenlikçi politikaları Cumhuriyetçi partinin klasik seçmeni dışında olan Hispaniklerden de destek almıştır. Özellikle Hispaniklerin ve Latinlerin yoğun yaşadığı Florida ve Texas eyaletlerinde Cumhuriyetçi parti galip çıkmıştır. Bu yılın ortasında mey-

dana gelen ve George Floyd adlı siyahi vatandaşın beyaz polis tarafından öldürülmesi ile başlayan olaylarda Trump'ın toplumsal birliktelik yönünde değil Cumhuriyetçi parti tabanını konsolide etme yönünde yaptığı ırkçı ve güvenlikçi söylemleri bu iki eyaletteki Hispanikler tarafından kabul görmüştür. Diğer yandan Demokrat parti içinde yükselen aşırı sol akımlar ile gelişen "Sol Liberal" görüşlerin etkin olması, özellikle Latin Amerika ülkelerinin aşırı sosyalist baskıcı komünist rejimlerinden kaçarak ABD'ye göçmen olarak gelen Hispanikler'in Demokrat partiye tepkili olmasına neden olmuştur. Ayrıca Trump'ın 2016 seçimlerinde en önemli vaadi olan Meksika sınırına duvar örerek

yasadışı göçleri ve uyuşturucu ticaretini engelleme politikaları da Hispanikler arasında geniş şekilde desteklenmiştir. Hispaniklerin ABD içindeki artan suç oranlarında öne çıkan toplum olması, gelecek dönemde kendilerine gelebilecek sert muhalefetin de önüne geçme saikleri nedeniyle seçimlerde bu davranış içinde olduklarını göstermektedir.

2016 seçimlerinde olduğu gibi bu seçimlerde de anket şirketlerinin yanlış seçim tahminlerinde bulunması ve bu tahminlerin tutmaması, bu kurumların güvenilirliklerinin açık şekilde sorgulanmasına neden olmuş, tahmin değil temenni ortaya koyduklarını da göstermiştir.

4. 6 Ocak 2021 Kongre Baskını

Seçim Sonrası Trump, Kongrenin her iki kanadının 6 Ocak'taki toplantısına Başkanlık yapacak olan ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence'e, seçimleri Seçiciler Kurulunun aksine Cumhuriyetçiler lehine ilan etmesi çağrısında bulunmuştur. Ancak Pence bu çağrıya karşılık; Anayasanın kendisine verdiği yetki ve yeminine sadık kalarak seçim sonucunu Demokrat Joe Biden lehine ilan edeceğini açıklamıştır. Trump bu hamlesi boşa çıkınca, kendi taraftarları için Washington'da organize edilen miting sırasında Pence'in bu kararını eleştirmiş; mitinge katılanlara, bu seçimlerin usulsüzlük yapılarak kendilerinden çalındığına işaret etmiş ve *"kongre binasına birlikte yürüyelim ve senatörleri cesaretlendirelim"* demiştir. Ayrıca Trump, *"güçsüz davranarak ülkeyi geri kazanamazsınız, güçlü olmak ve gücünüzü göstermek zorundasınız"* açıklamalarında bulunmuştur (Washington Post, 2021).

6 Ocak 2021 tarihindeki miting sonrasında, Trump yanlıları Kongre binasını basarak seçimleri protesto etmişlerdir. Kongre binasını basan göstericileri engellemekte Kongre polisi yetersiz kalınca Ulusal Muhafızlar denilen askerî birlikler devreye girmiş ve işgal girişimi 4 saatin sonunda kontrol altına alınmış ve sonlandırılmıştır. Joe Biden, 5 kişinin ölümü ile sonuçlanan kanlı baskını "kalkışma" olarak nitelendirmiş ve Trump'ı yeminine uygun davranarak açıklama yapmaya çağırmıştır. Kendi partisinden de gelen tepkiler sonucu Trump, *"seçimi biz kazandık; ama şimdi barış zamanı evinize dönün"* diyerek göstericileri yatıştırmak istemiştir. Kongre baskını, ABD demokrasisine büyük darbe vurarak ülkenin imajının yerle bir olmasına neden olmuştur. Kongre binasının basılmasını Demokratlar hâlen kalkışma olarak nitelemektedirler. Biden, ABD değerlerinin altüst olduğunu ve tüm dünya kar-

şısında gülünç duruma düştüklerini ifade etmiştir. Kongre baskınına Trump kabinesi başta olmak üzere tüm ABD yetkili kurumları karşı durmuşlar, Trump'a değil Anayasaya bağlı olduklarını açıklamış ve göstermişlerdir. Bu kapsamda bazı kamu görevlileri ve bakanlar görevlerinden istifa etmişlerdir (New York Times, 2021). Bu olaylar sonucunda Trump'a 6 Ocak'ta olayların azmettiricisi olarak ikinci kez azil süreci başlatılmıştır. Daha sonraki günlerde Trump bu olayları kınayan demeçler vermiş olsa da Kongre tarafından başlatılan soruşturma ve azil sürecinden kurtulamamıştır. Azil süreci ile ilgili, Kongre'nin alt kanadı olan Temsilciler Meclisinden Trump'ın Kongre baskını konusundaki deliller ışığında suçlu olduğu ortaya konulmuş ve dosya yargılama merci olan Kongrenin üst kanadı olan Senato'ya gönderilmiştir. Yapılan oylamada Senato'daki Cumhuriyetçiler Trump'a sahip çıkarak suçsuz olduğunu ifade etmişler ve azil sürecinin sonlandırılması yönünde oy kullanmışlardır. Cumhuriyetçi yedi senatörün Demokratlarla birlikte hareket etmesine rağmen, Trump'ın Senato'dan azledilmesi için gerekli olan 2/3 çoğunluk sağlanamamıştır.

Yaşanan gelişmeler, Trump'ın artık ABD siyasal sisteminde bir güç hâline geldiğinin göstergesi olmuştur. Özellikle aşırı Trump yanlılarını ifade eden "Trumpizm" akımını, bundan sonraki yıllarda ABD iç siyasetinde daha etkin görmek mümkündür. Kongre binasının basılmasını, Trump'ın kendi tabanını konsolide etmesi şeklinde yorumlamak da yanlış olmayacaktır. Bu akıma özellikle milliyetçi kanatların destek verdiği görülmektedir. Birey olarak Trump varlığını siyaset arenasında sürdürmese de onun uygulamalarında temsilini bulan bir çizgi, artık ABD siyasetinde görünür haldedir. Gösterilere katılanların arasında Amerika için canını vereceğini ifade edenlerin yer alması ve bunların küresel emperyalizmle hesaplaşma

adına hareket ettiklerine yönelik ifadeleri dikkate değerdir. Küreselcilerin her türlü inanç, vatanseverlik ve gelenekleri yok etmeyi düşündüklerine ilişkin söylemleriyle sosyolojik temelleri olan bu akım, önümüzdeki yıllarda ABD’de toplumsal fay kırıklarını oluşturacak hatta önemli yarılmalar da meydana getirebilecektir ve 2024 ABD Başkanlık seçimlerinde belki yeniden bizzat Trump’ın potansiyel önemli bir taraf olacağını ortaya koymaktadır.

Council on Foreign Relations’ın yayın organı Foreign Affairs dergisinde 6 Kasım 2020 tarihinde Richard N. Haass tarafından kaleme alınan yazıda da belirtildiği gibi, 3 Kasım seçimleri siyasî ve sosyolojik olarak önceki dönemlerden farklı bir ABD’nin olduğunu göstermiştir. Söz konusu yazıda; Trump’ın seçimi kaybetmesi durumunda bile aslında kazanan tarafta olduğunu kabul edilmesi gerektiği, zira popülizmin ve Trumpizmin hâlâ yükselişte olduğu, Trump’ın 2016’daki seçime kıyasla oylarını 5 milyon artırdığı, ABD tarihinde en fazla oy alan mağlup isim olduğu, Trump’ın sesinin güçlü bir şekilde çıkmaya devam edeceği ve hatta 2024’teki seçimlerde aday olmasa bile aday belirlemede etkili olacağı ifade edilmiştir (Foreign Affairs, 2020).

20 Ocak 2021 tarihinde ABD’nin 46. Başkanı sıfatıyla Joe Biden yemin ederek göreve başlamıştır. Yemin törenine ve başkanlık devir teslim törenine katılmayan Trump tepkisini ortaya koymuştur. ABD tarihinde Başkanlık yemin törenleri büyük coşku ile kutlanırken son ABD Başkanlık yemin töreninin yapıldığı başkent Washington’da terör saldırılarına yönelik uygulanan yüksek güvenlik düzeyinde tedbirler alınmış, Kongre binasında askerler tarafından günler önceden güvenlik kalkanı oluşturulmuştur.

Kasım 2020 ABD Başkanlık seçimi ABD’nin kendi sistemine ayna tuttuğu bir

süreç olarak tarihsel kayıtlarda yer alacaktır. Bu protestolar ABD’nin hem iç politikasında hem de dış politikasında ortaya koymuş olduğu söylemlerin ve politikaların sorgulanmasına, eleştirilmesine neden olacak veriler ortaya çıkarmıştır. Öncelikle, ABD’de iç politikada sistem sorunu görülmüştür. 2000’li yıllardan itibaren bu sorunlar daha da gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. ABD karar alıcıları, özgürlük, demokrasi ve serbest piyasa ekonomisi gibi kavramları üstün değerler olarak görerek Amerikan vatandaşlarının bu temeller üzerinde yükselen “istisnai” bir millet olduğunu her platformda dile getirmişlerdir. Bu değerlerin dünya geneline yayılması mücadelesini politik doktrinler haline dönüştürerek bu değerlere karşı olan yapıları düşman olarak niteleyip, onlarla mücadele edeceklerini tüm dünyaya ilan etmişlerdir.

ABD, yaklaşık 45 yıl süren Soğuk Savaş boyunca bu değerlerin karşısında olan Sosyalist/Komünist Sovyet Rusya ile mücadele ettiklerini mütemadiyen beyan etmiştir. Ancak gelişen süreç ile ABD kuruluş felsefesindeki değerlerin karşısında yer alan yapılarla iş birliği halinde olmuştur. Bunun en somut örneği Suriye’nin kuzeyindeki yapılarla kurulan politik ve askerî iş birliği anlaşmalarıdır. Suriye’nin kuzeyindeki terör yapıları YPG/SDG gibi terör örgütlerinin kuruluş temellerinde, ABD’nin değerlerine düşman olan Sosyalist Marksist ve Komünist literatürlerden ilham alan sözde manifestoları bulunmaktadır. Ayrıca 11 Eylül’den sonra Amerikan dış politikası bu değerleri öne sürerek Afganistan ve Irak’a müdahalelerde bulunmuştur. Amerikan dış politikasında kuruluş değerlerinin yayılması gerekçesi ile bu müdahalelere yasal bir zemin oluşturmaya çalışılmıştır. Ancak bu süreçte ABD kendi sisteminde de bu değerlerin işlevsel halde olmadığını gözler önüne sermiştir. ABD kendi siyasal yapısını tüm dünyadaki modeller-

den farklı, üstün bir şekilde “Liberal Cumhuriyet” kavramı ile yansıtmakta; bu modelin kusursuz bir demokrasi olduğunu ifade etmektedir. Ancak adil seçim konusunda yetki kargaşası ve kurumlar arasındaki güç mücadelesi Amerikan sisteminin açıklarını ortaya çıkarmıştır.

ABD’de sistem vurgusu yapılarak liderlerin ya da karar alıcıların pozisyonlarının sistemin gerisinde kalması gerektiği Anayasal metinlerde zaten öne çıkarılmıştır. Ancak Trump tarzında bir Başkanın sistemi nasıl zorladığı görülmüştür. Seçim sonuçlarında Trump ve Biden arasında daha az bir fark olsaydı, (oy ve delege sayısı) olayların bu boyutlarda kalmayacağı da anlaşılmaktadır. Ayrıca bu olaylarda ABD tarihinde görülmemiş bir şekilde ABD demokrasisi ve Amerikan sisteminin sınırları bir nevi test edilmiştir. Gelecek dönemlerde ABD’de iktidara gelecek bir Başkanın bu şekilde bir durumla karşı karşıya kaldığında, Trump tarzında hareket etmesi, hatta sistemi daha da zora sokacak hamleler yapması muhtemeldir.

5. Trump Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri

Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin sorunlu olduğu bir süreçte göreve başlayan Başkan Trump yönetimi, FETÖ terör örgütünün lideri Fetullah Gülen’in iadesi ve Suriye’de YPG terör örgütüne verilen desteğe ilişkin sorunlar konusunda Ankara ile karşı karşıya kalmıştır. İlâveten Türkiye’nin F-35 projesinden çıkarılması da iki ülke arasındaki sorunlu ilişkiler hanesine yazılmıştır. Türk karar alıcılarında ise Obama döneminde iyi gitmeyen ilişkilerin ABD’nin yeni başkanı Trump döneminde onarılabileceği düşüncesi bulunmaktaydı. Zira Trump döneminde dış politika ve güvenlik konusundaki görevlere atanan isimler, Obama dönemdeki isimlerin aksine geleneksel müttefikliklerle olan ilişkilerin yeniden tesis edilmesine yönelik mesajlar vermekteydi (Korkmaz, 2020).

Türkiye bu itibarla Trump yönetimi göreve başlayınca iyimser ancak temkinli bir yaklaşımla Trump yönetiminin vereceği kararları ve alacağı pozisyonu bekleme sü-

recine girmiştir. Obama döneminin son yıllarında kapanan diyalog kanalları Trump'ın başkanlık görevine başlamasının ardından üst düzey görüşme trafiği ile yeni bir boyut kazanmıştır. Erdoğan ile Trump arasında yapılan görüşmelerde iki taraf da ilişkilere yeni bir yön verme konusunda kararlı duruş sergilemişlerdir. Bu durum başka bir açıdan da önemlidir. Bu bağlamda, Türkiye-ABD ilişkilerinin iyi olduğu dönemler genellikle iki ülke liderinin arasında iyi bir ilişki ve verimli bir görüşme trafiğinin yaşandığı zamanlara denk gelmektedir. Ancak, Trump'ın Obama döneminde Suriye konusunda Türkiye'ye karşı olan yapıyı görevde tutmaya devam etmesi, Trump döneminde ikili ilişkilerin ve başkanlık düzeyinde diyalog kanallarının açık olmasına rağmen özellikle ABD Savunma ve Dışişleri Bakanlıklarındaki Türkiye karşıtı yapıların ilişkilerin istenilen olumlu düzeye erişmesini engellemesine neden olmuştur. Başkan Trump dönemindeki kurumlar arasındaki bu karşıtlık ABD'de ikili bir yapı izlenimini ortaya çıkarmıştır. Bu ikili görüntü ABD'nin hem Türkiye ile ilişkiler konusunda politikalarına hem de diğer ülkelere ilişkin politikalarına yansımıştır.

2020'ye gelindiğinde, Türk-Amerikan ilişkilerinde Trump dönemi ile oluşan beklentiler açısından olumlu bir sonucun meydana gelmediği görülmektedir. Geline süreçte Trump ilk seçildiğinde var olan problemlerin zamanla daha da derinleşerek devam ettiği ve bunun yanında ABD'deki bazı kurumlar arasındaki sorunlar yüzünden Türkiye ile ilişkilerin ABD'de politik ayrışmalara ve iç çekişme konusuna dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu anlamda, Türk-Amerikan ilişkilerinde Trump döneminde S-400 meselesi, Rahip Brunson, CAATSA yaptırımları çerçevesinde F-35 Savaş uçaklarının satış iptali ve Suriye ile ilgili konularda görüş ayrılıkları ikili ilişkileri etkileyen başlıca konular olmuştur (Korkmaz, 2020).

Trump'ın Türkiye ile ilgili yapmış olduğu açıklamalar ve sosyal medya paylaşımlarının analizi yapıldığında Türk-Amerikan ilişkilerine yüksek oranda olumlu yaklaştığı görülmektedir. Özellikle Türkiye'nin S-400 konusunda yaklaşımının haklı olduğunu, Türkiye'nin bu kararı almasında ABD'nin bir önceki başkanı Obama'nın önyargılı ve hatalı politikalarının etkili olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan Türkiye'nin terörle mücadele kapsamında Suriye'nin kuzeyine yapmış olduğu üç operasyonun Trump döneminde olması ve Trump'ın belli oranlarda bu operasyonları destekleyici açıklamalarda bulunması iç politik ve müesses nizam diye tabir edilen yapılardan tepkilerin gelmesine ve ardından Trump'ın bu tepkileri belli oranda dizginlemek zorunda kalmasına neden olmuştur.

Trump yönetimi Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde (UGSB) tehdit vurgusunu Çin, Rusya, Kuzey Kore ve İran üzerinden geliştirilmiştir (Hannon, Kanat vd, 2018). ABD'nin Rusya, Çin ve İran Körfezine yönelik uzaktan dengeleme (offshore balancing) politikası geliştirilmesi konusunda görüşler öne çıkmıştır (Walt, Mearsheimer, 2016). Bu görüşler doğrultusunda ABD'nin Trump dönemindeki dış politikasına bakıldığında bu görüşün argümanını destekleyici verilere ulaşılmaktadır. Her ne kadar Türkiye UGSB'de yer almasa da ABD'nin Türkiye'nin çevresindeki politikalarını dengelemek için bölgesel aktörler ile yakın iş birliği yaptığı görülmektedir. Özellikle ana tehdit olarak değerlendirildikleri İran'ı dengelemek için ABD-İsrail-BAE-Suudi Arabistan arasında kurulan stratejik ortaklık ve bu ortaklıkta YPG'nin de yer alması ile Türkiye de uzaktan dengelenmenin içine dâhil edilmiştir. Son dönemde ABD'nin Türkiye'nin yakın çevresinde ortaya koymuş olduğu dış politika eylemleri bu görüşleri destekleyici niteliktedir.

B. JOE BİDEN DÖNEMİ

1. Joe Biden'ın Kısa Geçmişi

Yaklaşık 30 yılın ardından görevdeki bir ABD Başkanı'na karşı seçim kazanan ilk kişi olan 78 yaşındaki Joe Biden, 1942 yılında İrlanda kökenli Katolik bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Daha sonra ailesiyle beraber Delaware eyaletinin Claymont kentine taşınmıştır. 1972 yılında ABD Senatosu'na seçilen en genç senatörlerden biri olan Biden, 1972-2009 yılları arasında aralıksız olarak 37 yıl Delaware eyaletinin senatörlüğünü yapmıştır. 2008 yılında ABD Başkanlık seçimleri için adaylığını koysa da sonrasında adaylıktan çekilerek Barack Obama'nın başkan seçilmesiyle başkan yardımcısı olmuş ve Donald Trump'ın Ocak 2017'de göreve başlamasıyla başkan yardımcılığı görevi son bulmuştur. 25 Nisan 2019 tarihinde ABD

Başkanlık Seçimleri için adaylığını açıklamıştır.

Biden'in senatör olduğu Delaware eyaleti Yunan diasporasının önemli ağırlığının olduğu ve Yunan kökenli Amerikan vatandaşlarının çoğunlukta olduğu bir eyalettir. Biden yıllarca Kongre'de Yunan lobisi ile yakın çalışmalarda bulunmuş, Yunan lobisi tarafından özellikle Kıbrıs konusunda Türkiye karşıtı her yasaya ve öneriye öncelik etmiştir. Bu yasa tasarılarının altında imzası bulunmaktadır.

20 Ocak 2021'de yemin ederek göreve başlayan Joe Biden, ABD tarihinde J.F. Kennedy'den sonra ikinci Katolik ABD Başkanıdır. Oğlu öldükten sonra Katolikliğe daha sıkı sarıldığını söyleyen Biden, ABD'deki Yahudiler tarafından da önemli şekilde desteklenmektedir. Gelinleri ve damatları Yahudi'dir. Syracuse Üniversitesi Hukuk Fakültesi

mezunu olan Biden, ABD’de Yahudiler tarafından önemli şekilde desteklenen bu üniversitenin en büyük bağışçılarından.

Uzun yıllar süren senatörlüğü ve ardından ABD Başkan Yardımcılığı süresince birçok kez Türkiye’ye gelen Joe Biden’a ilişkin olarak basında yer alan bazı haber başlıkları şu şekildedir:

- 13 Mayıs 1978 tarihinde Türkiye’nin ABD üslerini kapattığı bir dönemde Senatör Joe Biden, *“Türkiye NATO’dan ayrı bir yöne gidecekse bu kendi bileceği iştir... Türkiye’deki ABD üsleri hayati önem taşıyor.”* açıklaması yapmıştır.
- 23 Aralık 1986 tarihinde Senatör Joe Biden, bir grup senatör ile birlikte sık sık gündeme getirdikleri “Ermeni Soykırımı” tasarısı nedeniyle *“Türkiye’yi sevmeye-*

neler cephesi” olarak adlandırılmıştır. 3 Ekim 1999 tarihinde Başbakan Bülent Ecevit, Senatör Joe Biden’ı *“Yunan lobisi militanı”* olmakla suçlamıştır.

- 4 Aralık 2011 tarihinde ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ı ameliyatı sonrasında ziyaret etmiştir.
- 24 Ağustos 2016 tarihinde 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında Türkiye’ye gelen ABD Başkan Yardımcısı Biden, geç geldiği için kendisini suçlu hissettiğini söylemiştir.
- 16 Aralık 2019 tarihinde ABD Başkan Adayı olarak New York Times’a verdiği mülakatta *“Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı darbe ile değil, seçimle devirmek için Türkiye’deki bazı unsurları destekleyeceklerle-*

rini, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Akdeniz, "Kürtler" ve Rusya politikalarından rahat-sız olduğunu" söylemiştir.

Biden 2020 seçimlerinde Başkan yardımcısı adayı olarak Kamala Harris'i tercih etmiştir. Jamaika ve Hindistan kökeninden gelen Afro-Amerikan olan Harris, yargıç olarak yıllarca San Francisco'da görev yapmıştır. Daha sonra Kaliforniya eyaleti senatörü seçilmiştir. Kamala Harris, geçen yıl Senato'dan geçen sözde Ermeni Soykırımı'nı tanıyan önerenin destekçilerinden olup, önerge sürecinde şu sözleri kullanmıştır: *"İnsanlık tarihinin en karanlık zamanlarından biri olan Ermeni Soykırımı'nın tanınması için Ermeni toplumunun yanında olacağım; 1915-1923 arası katledilen 1.5 milyon Ermeni'yi unutamayız."* Dış politikadaki çıkışları ile bilinen Harris, 2019 yılında diğer senatörler Bob Menendez ve Ted Cruz ile birlikte ABD Senatosu'na 1915 Ermeni Tehciri'nin "soykırım" olarak tanınması için önerge vermiştir. Trump'ın Suriye'den çekilme kararı sonrasında ise ABD'nin YPG'yi yalnız bıraktığına ilişkin eleştirilerde bulunmuştur (Çınar, 2021).

2. Biden ve ABD Dış Politikasında Değişim Sinyali

Joe Biden, 2008-2016 yılları arasında ABD'nin 44. Başkanı Demokrat partili Barack Obama'nın 8 yıl boyunca Başkan yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Obama'nın yanında görev süresi boyunca tecrübeli bir isim olarak yer almıştır. Ölçülebilir verilerle yapılan Liderlik analizlerinde (LTÖ) kullanılan bir değer olan "Olayları Kontrol Edebilme" konusunda yüksek oranlara sahiptir. 8 yıllık Başkan yardımcılığı döneminde kritik konularda sorumluluk alarak öne çıkmıştır. Zeki, bürokratik, temkinli bir kişi olup ABD'deki küresel finans kapitalizmi ile uyumlu bir profil çizmektedir. Özellikle felsefi bir derinlik ortaya koyarak olaylara yak-

laşım göstermesi hasebiyle, ABD tarihinde başkanlık yapan ve Soğuk Savaş döneminin ilk başkanları olan Truman, Eisenhower ve Kennedy tarzına benzetilmektedir. Bu bağlamda, özellikle Çin ile girişilecek ikinci bir Soğuk Savaşın stratejisinin oluşturulması noktasında uygun bir başkan olduğu değerlendirilmektedir (Immelman, 2020; Hermann, 2012).

Joe Biden'ın bir başkan olarak temel güçlü yönlerini ve liderlik tarzını belirlemek için yapılan liderlik stili analizlerinde ortaya çıkan sonuç, Biden'ın başkanlığının genel yapısının uzlaştırıcı olacağı yönündedir. Kendisinin de iddia ettiği üzere, "bölücü değil birleştirici" olmaya çalışacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, Biden'ın etkilere açık olabileceği ve kendi partisindeki baskı gruplarının manipülasyonları karşısında aşırı derecede savunmasız kalarak müzakerelerde liderlik etkinliğinin sınırlı olabileceği öngörülmektedir (Immelman, 2020).

Biden, özellikle 1945-1991 yılları içerisinde Sovyet Rusya ile girişilen mücadelenin yöntemi ve stratejisi olan Çevreleme (Sınırlandırma) Politikası gibi bir politika doğrultusunda Çin'in çevrelenmesinin ve karşı politikaları oluşturacak yaklaşımların planlamasını oluşturacak akıl olarak görülmektedir. Biden'ın, Çin ve Rusya'ya karşı küresel bir mücadele ortaya koyacağı ile ilgili söylemlerinin, seçimden sonra politikaya dönüşeceği öngörülmekte, özellikle yükselen bir güç konumundaki Çin'e karşı stratejik bir doktrin oluşturması beklenmektedir. Ancak, şu ana kadarki resmî belgeler ve açıklamalar incelendiğinde ABD'nin Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi Rusya ve Çin'e yönelik sağlam ve sonuç alıcı bir strateji geliştirmekte zorlandığı görülmektedir. ABD'li ve Çinli yetkililerin Alaska'da Mart 2021'de yapmış oldukları görüşmelerden bir sonuç alınamaması da bu görüşü doğrulamaktadır.

ABD'nin Çin'e karşı yeni dönemde kapsamlı bir stratejik plan konusunda eksiklerinin olduğu değerlendirilmektedir. Aynı minvalde son dönemde Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan krizde de Biden'ın, başkanlığının ilk aylarındaki Rusya'ya karşı sert söylemlerinin aksine, krizde ortamın yumuşatılması noktasında pozisyon aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, Biden yönetiminin Rusya ve Çin'e yönelik olarak ayakları yere basan, sağlam ve sonuç alıcı bir strateji ortaya koymakta zorlandığı sonucuna varılmaktadır.

Diğer yandan, Covid-19 sonrası yeni uluslararası sistemin ortaya çıkabileceği noktasında güçlü emareler belirmiş durumdadır. Ayrıca son dönemde meydana gelen gelişmeler özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları öncesi uluslararası politikadaki gelişmelere benzetilmektedir. Bu bağlamda, günümüzde de yeni ittifakların ve blokların ortaya çıktığı ve çıkabileceği görülmektedir. Doğu Akdeniz, Doğu Asya ve Pasifik'teki yeni blokların dikkat çekicidir. Bu nedenle Biden'ın barış getireceği gibi bir beklentinin boşa çıkarak, kaos ve karmaşayı beraberinde getirmesi daha güçlü bir ihtimal olarak görülmektedir. Zira 1990'ların aksine günümüzde ABD mutlak hegemon değil gerileyen hegemonudur ve bu gibi ülkelerin daha saldırgan politika gütmeleri beklenebilir. Nitekim Biden'ın liberal müdahalecilik ilkesi doğrultusunda ABD'nin otoriter rejimlere karşı askerî tavır alabilecek potansiyele sahip olduğu da düşünülmektedir. Ancak ABD'nin askerî ve ekonomik kapasitesinin buna ne denli izin vereceği tartışmalıdır.

Uluslararası sistem içerisinde meydana gelebilecek ABD ve Çin arasındaki "yeni soğuk savaş", her iki devlet tarafından da hedeflenen ve istenilen bir sistem olarak gözükmemektedir. Zira 1945-1991 yılları arasındaki iki kutuplu yapı, hem ABD'nin hem de belli oranlarda Sovyet Rusya'nın gücünü

arttırdığı bir dönem olmuştur. 1945 Yalta Konferansı sonrası Berlin ikiye bölünerek dünyanın orta noktasından çizilen (de facto) çizgi ile iki büyük güç kendi sınırları içindeki bölgelerde gücünü konsolide ederek etraflarına müttefikler toplamış ve birbirlerinin sınırlarının içine girmemişlerdir.

ABD ve Sovyet Rusya orduları 45 yıl boyunca karşı karşıya bir cephede savaşmamışlardır. Böyle bir Soğuk Savaş mantığı, ABD ve Çin'in güç merkezleri konumları haline gelmesi noktasında iki taraf için de istenilen bir durum olabilecektir. ABD'nin Uzak Doğu bölgesinde yeniden güçlendireceği müttefikler ile Çin'in sınırlandırılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda iki ülke öne çıkmaktadır: Hindistan ve Japonya. Biden tarafından Başkan Yardımcısı olarak seçilen Hint kökenli Kamala Harris ismi bu noktada önem kazanmaktadır.

Daha da önemlisi, Hindistan'ın Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye yapılması ABD'yi bu ülkeye karşı daha aktif politika izlemeye zorlamaktadır. Her ne kadar Hindistan, Pakistan ve Çin ile arasındaki sorunları çözmemiş olsa da Çin, ABD'nin sınırlandırma stratejisine karşı hamlede bulunarak bu ülkeyi NATO'nun alternatifi olarak görülen Şanghay İşbirliği Örgütü'ne dâhil etmiştir. Hindistan ile Çin arasında sınır konusunda düşük çaplı çatışmanın yaşanması ihtimalinin de göz önünde tutulması gerekmektedir. Çin'in, Hindistan karşısında son dönemde Pakistan ile ticarî ilişkilerini önemli oranda artırması, karşılıklı işbirliklerine ve bloklara önemli örnek teşkil etmektedir. Ayrıca son zamanlarda Japon karar alıcıların, bulundukları coğrafyada Çin'e karşı yalnız kaldıklarına dair söylemleri de dikkate alındığında bu coğrafyada gelecek dönemde bu iki ülkenin ABD'nin stratejik ortakları olacağı öngörülmektedir.

Şu noktayı da belirtmek gerekir ki Çin, küresel finans kapital sistemine sahip yapılar tarafından desteklenmektedir. Ülkeyi yöneten Çin Komünist Partisi'nin 7 üyesinin bu yapılarla yakın diyalog içinde olması ve bunların Çin'in ilk on içindeki büyük bankalarının ve şirketlerinin sahibi olması önemlidir. Ayrıca Çin, liberal piyasanın işlemede katkıda bulunmaya çalışmakta hatta IMF ve Dünya Bankası'nın tamamlayıcısı/alternatifi olarak kurduğu Asya Altyapı ve Yatırım Bankası vasıtasıyla liberal piyasayı ABD'den daha başarılı işletebileceğini ispat etmeye çalışmaktadır. Bu açıdan Biden'ı ve Çin'i destekleyen güç merkezlerinin belli oranlarda aynı yapılar olması, bu iki devlet arasındaki yeni Soğuk Savaş konusunda dikkatli ve temkinli olunmasını gerektirmektedir. Belli analizlerde ve literatürde geleceğin nöbetçi devleti olarak lanse edilen Çin konusunu bu açılardan da değerlendirmek gerekmektedir.

3. Joe Biden'ın Olası Dış Politika Stratejisi: Yeni Mevzilenme Politikası

Yemin töreninden sonra Joe Biden, A takımını, çoğu Barack Obama'nın başkanlığı döneminde görev almış kişilerden oluşturmuştur. Dışişleri Bakanlığına getirilen 58 yaşındaki Antony Blinken'in büyükbabası Rusya'dan kaçmış, babası İkinci Dünya Savaşı'nda hava kuvvetlerinde görev almış ve üvey babası ise Yahudi soykırımından kurtulmuştur. Bill Clinton döneminden beri Dışişleri Bakanlığında çalışmış ve Obama döneminde ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. ABD'nin Suriye politikası stratejisinin mimarıdır.

Ulusal Güvenlik Danışmanlığı'na Jake Sullivan getirilmiştir. 43 yaşında olan Sullivan ABD tarihinin en genç ulusal güvenlik danışmanı olmuştur. Biden'ın dış politika danışmanlarından biri olup; Obama döneminde, 2012'de İsrail'in Gazze saldırısı sonrasında

ateşkesin sağlanmasında rol oynamıştır. İran ile yapılan 2015 nükleer anlaşması öncesinde gizli müzakereleri yürüten isimlerdendir. 2018’de, *“Türkiye’nin, ABD’nin Suriye’de YPG ile çalışmaya ve DEAŞ’a karşı süren mücadelede destek sağlamaya devam edeceğini kabul etmesi gerekiyor”* diye konuşmuştur. Sullivan’ın yeni dönemde Amerikan dış politikasının şekillenmesinde etkin bir isim olması beklenmektedir.

Biden, tüm istihbarat kurumlarını aynı çatı altında toplayan Ulusal İstihbarat Direktörlüğü’ne 51 yaşındaki Avril Haines’i getirmiştir. Obama döneminde CIA Başkan Yardımcılığı yapan Haines, bu pozisyona yükselen ilk kadın olacaktır. Haines’in Obama yönetimi sırasında tartışma yaratan, silahlı insansız hava araçlarıyla (SİHA) düzenlenen çok sayıda sivilin de öldüğü saldırılarda etkin olduğu belirtilmektedir.

Savunma Bakanlığına ise eski Merkez Kuvvetler Komutanı (CENTCOM) emekli Orjeneral Lloyd Austin’i getirmiştir. İlk siyahî Savunma Bakanı olan Austin, ABD’de muharip bir komutanlığa komutanlık yapan ilk siyahî olarak da bilinmektedir. Obama döneminde Suriye’de aktif bir performans sergileyen ve YPG teröristlerinin eğit donat programı çerçevesinde ABD’nin yanında yer almasını sağlayan komutandır. Türkiye karşıtı söylemleri de basına yansımıştır.

Joe Biden’ın CIA Direktörü seçtiği William Burns ise 33 yıllık bir kariyere sahiptir. Burns, Barack Obama döneminde Dışişleri Bakan Yardımcılığına kadar yükselmiş, Cumhuriyetçiler tarafından da sevilen bir isimdir. Burns de Türkiye’yi çok iyi bilen ve defalarca ziyaret etmiş bir karar alıcıdır. Genel olarak Türkiye’nin kaybedilmemesi ve beraber çalışılması gereken bir müttefik olduğunu dile getiren nadir isimlerdendir (Anadolu Ajansı, 2020).

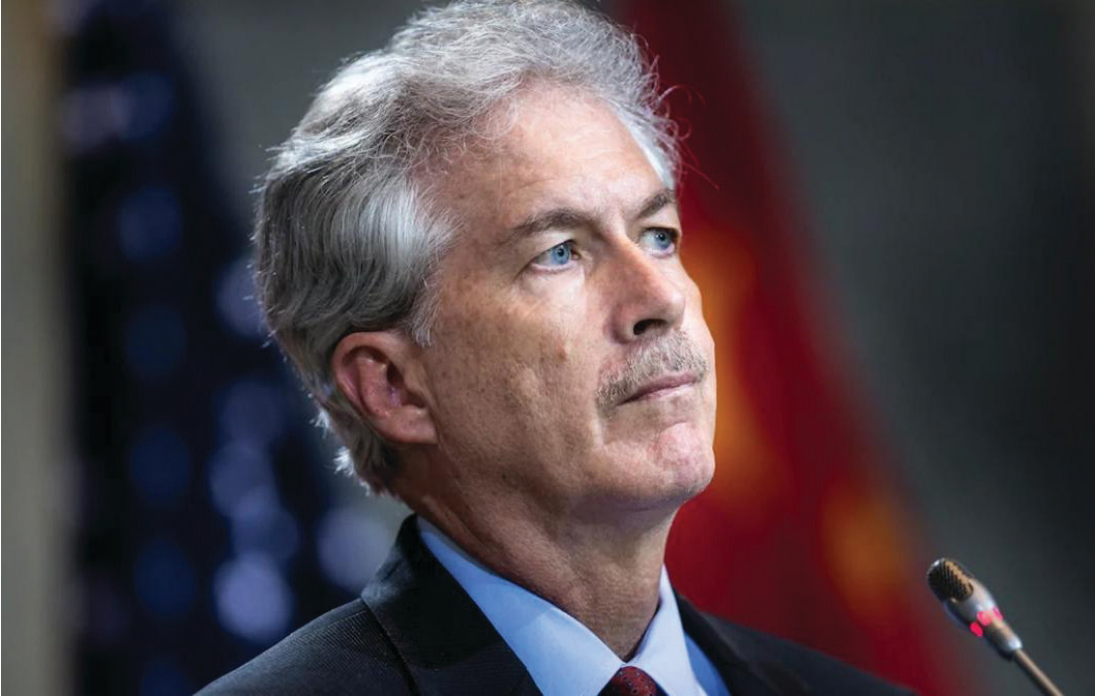
Biden'ın kabinesi ve karar alıcıları ağırlıklı olarak Yahudi kökenli ve azınlıklardan oluşmaktadır. Biden her ne kadar Obama'nın üçüncü dönemi olmayacağını iddia etmiş olsa da dış politika söylemleri ve ekibi bu iddiası konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Biden'ın yakın ekibindeki karar alıcıların göreve başlama tezkerelerini aldıkları Kongrede yaptıkları açıklamalar sonucunda, Obama dönemindeki politikaların izleneceği konusunda güçlü emareler ortaya çıkmıştır.

ABD Başkanı Joe Biden yönetimi, göreve gelmesinin üzerinden yaklaşık 45 gün sonra "Geçici Ulusal Güvenlik Stratejik Kılavuzu"nu yayımlamıştır. Yeni yayınladığı geçici ulusal güvenlik strateji belgesinde, ABD'nin en güçlü askerî varlığının Pasifik bölgesi ve Avrupa'da olacağına dikkat çekilirken, Orta Doğu'daki askerî varlığın ise belirli ihtiyaç-

lara cevap verecek kadar bırakılacağı ortaya konulmuştur. Belgede, "Amerika'nın kaderi bugün daha önce hiç olmadığı kadar içinden çıkılmayacak şekilde kıyılarımızın ötesindeki olaylara bağlı hale gelmiştir" ifadesi yer almıştır. Covid-19 salgınından, küresel iklim değişikliğine, Çin ve Rusya gibi ABD'ye rakip güçlerin yükselişinden küresel çapta "yükselen milliyetçiliğe" ve teknolojik değişimlere kadar birçok konunun ABD için tehdit teşkil ettiği ifade edilen belgede, karşılaşılan sorunların birçoğunun sınırlar ve duvarlar gibi fiziki engelleri tanımadığı da kaydedilmiştir.

Belgede başta ABD olmak üzere dünyada demokrasi rejiminin muhasara altında olduğu ifade edilmiştir. Küresel güç dağılımının değiştiği belirtilen belgede, bu değişimin ABD için yeni tehditler teşkil ettiği değerlendirilmesine yer verilmiştir. ABD'nin ulus-

lararası sistemin geleceğini şekillendirmesi gerektiğine işaret edilen belgede, “Bu iş acildir çünkü ittifaklar, kurumlar, anlaşmalar ve ABD’nin yardımıyla tesis edilen uluslararası düzenin temelini oluşturan normlar test edilmektedir” ifadesi kullanılmıştır. Küresel düzenin sorunlarının çerçevesini çizen belgede, Biden yönetiminin ulusal güvenlik açısından birinci önceliğinin “dünyada ortaklık ve müttefiklikleri yeniden canlandırmak” olduğu vurgulanmış, Orta Doğu’daki sorunların çözümünün askerî değil diplomasi ve bölgedeki aktörlerle işbirliği ile olacağı belirtilmiştir.

Belgede ABD’nin Orta Doğu politikalarında İsrail’in güvenliğinin öncelikli olacağı ifade edilirken “Bölge ülkeleri ile İran’ın başka ülkelerin egemenlik ve toprak bütünlüğüne yönelik tehditlerinin caydırılacağını, El Kaide ve DEAŞ ile mücadele edileceği ve bölgedeki insanî krizlere ABD’nin desteğinin artı-

rılacağı” kaydedilmiştir. Orta Doğu’ya ilişkin bölümde, bölgenin sorunlarının askerî güç kullanarak çözülemeyeceği ve Orta Doğu’da Amerikan çıkarlarına ve değerlerine ters politikalar izleyenlerin karşısında yer alınacağı belirtilmektedir. Bu ifadelerle aslında Türkiye’ye de örtülü bir mesaj verildiği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Yemen’deki saldırılara verilen ABD desteğinin çekildiği ve BM’nin Yemen’deki savaşı bitirme çabalarına destek verileceği vurgusu yapılmıştır. ABD’nin nihayetsiz savaşlara artık trilyonlarca dolar harcamayacağına dikkat çekilen belgede, şu ifadelerle de yer verilmektedir: “Afganistan’ın yeniden ABD’ye yönelik terör saldırılarının güvenli limanı olmamasını sağlarken sorumlu bir şekilde ABD’nin Afganistan’daki en uzun savaşını bitireceğiz. Diğer yerlerde, hasımlarımızı caydırıp menfaatlerimizi savunurken, en güçlü askerî varlığımız Hint-Pasifik bölgesi ve Avrupa’da olacak. Orta Doğu’da terör ağlarını bozmak,

İran'ın saldırganlığını caydırmak ve diğer önemli ABD menfaatlerini korumak için gerekli miktarda kuvvet bırakacağız." (Anadolu Ajansı, 2021).

Uluslararası kuruluşlarda ABD liderliği tesis edilmeye çalışılacağı, ittifak ve ortaklıkların yanı sıra ABD'nin uluslararası iş birliğine de önem verileceği ifade edilen belgede, başta iklim değişikliği olmak üzere küresel sorunlara çözüm bulunması için Washington'un uluslararası kuruluşlardaki liderliğinin yeniden tesis edileceği değerlendirilmiştir. Diplomasinin askerî güç kullanmanın üzerinde tutulacağına değinilmiş ve "küresel çapta ABD'nin menfaatlerini korurken, ulusal savunmamız ve sorumlu bir şekilde ordumuzu kullanma konusunda akıllıca ve disiplinli tercihler yapacağız" ifadeleri kullanılmıştır (Anadolu Ajansı, 2021).

Geçici Ulusal Güvenlik Belgesinde ortaya konulan bu tespit ve görüşlerden hareketle, Biden döneminin, Obama döneminde uygulanan ulusal güvenlik anlayışı ile benzerlikler barındırdığı belirtilebilir. Bu bağlamda Biden'ın Obama yönetimi sürecindeki politikaları ve stratejileri devam ettireceği öngörülmektedir. Her ne kadar ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken Obama döneminden farklı bir dış politika anlayışını benimsediklerini ifade etse de göreve getirilen karar alıcıların çoğunun Obama döneminde de üst düzey görevlerde bulunmaları ve göreve geldikten sonra ortaya koydukları politikalar, Biden döneminin Obama'nın üçüncü dönemi olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu argümanı destekleyen bir bulgu da ABD tarafından son açıklanan "Kaşıkçı Dosyası" ile ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, her zaman demokrasiye vurgu yapan Biden, bu dosyada ikircikli bir politika izleyerek, ABD çıkarlarını ön plana alarak yaptırımları sınırlı tutmuştur. Bu kapsamda, Suudi Arabistan Devleti'ni ve Kaşıkçı'nın öldürülmesinde

azmettirici olan Veliaht Prens Salman'ı yaptırımların dışında tutmuş, saldırının diğer faillerine yönelik birtakım yaptırımlar uygulamıştır.

Obama da başkanlık döneminde, başkanlık görevine ilk geldiğinde ortaya koymuş olduğu ulusal güvenlik belgesinden daha farklı politikalar izlemiştir. Bu nedenle Obama döneminin politikaları ve stratejilerinin ele alınması gerekmektedir. Barack Obama'nın başkanlığı boyunca tutumu genel olarak mevzilenme (retrenchment) stratejisi olarak adlandırılmıştır. Bu tutum ABD'nin iki geleneksel ulusal güvenlik stratejisinin bir birleşimi olarak ifade edilmektedir. Bunlar "izolasyonculuk ile liberal kurumsalcılığın" karışımıdır. Obama başkanlığa geldiği dönem 2008'deki ekonomik kriz etkilerinin olduğu süreçtir. Bu süreçte Obama, ABD'nin ekonomik rehabilitasyonu ve güç biriktirmesini hedeflemekteydi. Obama yönetimi 11 Eylül'den sonra maliyetli Irak ve Afganistan operasyonları sonrasında uluslararası güvenlik olaylarına müdahil olmadan kaçınmayı, maliyeti kısmanın bir yöntemi olarak görmekteydi. Ekonomik büyüme için gerekli gördüğü izolasyonculuk yöntemi için uluslararası kurumları araçsallaştırmak istemiştir. Bu politikaları da sekiz yıllık başkanlık döneminde kısmen başarılı şekilde uygulamıştır. Bir nevi kaos oluşturmak ve bu kaos içinde ABD'nin bölgesel partnerler ve uluslararası örgütler ile gücünü korumayı hedeflemiştir. ABD'nin çekileceği bölgelerde yaşanacak gerilimler; bölge aktörlerinin birbirini dengelediği bir sisteme dönüştürülecek, bunların arasındaki gerilimler uluslararası düzenin kurumlarına aktarılacak ve bu şekilde ABD'nin nüfuz alanı maliyetsizce çözümlenecektir. Suriye'de 2014'ten sonra yaşananlar bu politikanın sahada uygulanmasının sonucudur. Dolayısıyla Trump'ın açıkça uygulamaya koyduğu liberal kurumsalcılık politikasından geri adım atma işini Biden'ın

daha kontrollü olarak gerçekleştirmeye çalışması beklenmektedir (Yalçın 2018).

Bu bakımdan liberal uluslararası sistemin işletilmesi için ABD'nin yerini uluslararası kuruluşlarla ikame edilmesi sürdürülmeye çalışılacaktır. Bunun en büyük örneği ticaret savaşlarında göze çarpmaktadır. Biden yönetimi, Trump'ın Çin ile başlatmış olduğu ticaret savaşını sürdüreceğini açıklamıştır. Dolayısıyla liberal kurumsalcılık ilkesi ABD'nin kapasitesi ölçüsünde belli noktalarda askıya alınacak gibi gözükmektedir.

Obama'nın ilk geldiği dönem ile Biden'ın geldiği dönem arasında ekonomik açıdan büyük benzerlikler bulunmaktadır. Korona salgınından dolayı en çok etkilenen ülkelerden biri de ABD olmuştur. Bu bağlamda Biden bu ekonomik sıkıntılarla mücadele edebilmek için belli bir dönem yakından tanıdığı Obama dönemindeki mevzilenme politikasını belli

oranlarda yenileyerek uygulayacaktır. Özellikle uluslararası politikadaki gelişmeler ve ABD'nin içinde bulunduğu şartlar; Biden'ın oluşturmuş olduğu kadroları bu politik stratejiyi uygulamaya zorlayacaktır. Özellikle Biden, seçim sürecinde ve göreve başladıktan sonraki süreçteki söylemlerinde uluslararası işbirliğini ve Trans-Atlantik ilişkiler ile uluslararası kurumlarla koordineli iş birliğini arttıracak girişimlerde bulunacağını ortaya koymuştur. Bir başka deyişle, Biden döneminde ABD hegemonik pozisyonuna Trump döneminde olduğundan daha olumlu bakmaktadır ve bu yönde stratejiler geliştirmesi beklenmektedir. Ancak geleneksel politikalarının aksine ABD'nin, bu dönemde çatışmalara doğrudan müdahil olmak yerine sahadaki müttefiklerini ve başta NATO olmak üzere uluslararası kurumları sürece dâhil ederek esas işi onların yapmasını sağlamaya çalışması beklenebilir. Dolayısıyla bu

dönemde önemli çatışmaların çoğunun ABD öncülüğünden ziyade Arap Baharında olduğu gibi ABD sponsorluğunda gerçekleşmesi öngörülebilir.

3. Biden Döneminde Türk-Amerikan İlişkilerinde Olası Değişiklikler

2011 Arap Baharı eksik kalan, tamamlanmayan bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Bu durum ise gelecek dönemde Türkiye'nin yakın coğrafyasında yıkım getirecek planlarla karşılaşma ihtimalini artırmaktadır. Joe Biden başkanlığı döneminde, Türkiye'nin bölgesel düzeyde Suriye ve Libya konusundaki kazanımlarını muhafaza etmesi önemli hale gelmiştir. Her zaman olduğu gibi demokrasilerin gelişmesi kılıfı altında emperyal ve küresel bir düzen oluşturulmaya çalışılacak, bu kapsamda Biden döneminde öncelikle Suriye, Irak, Lübnan ve Yemen'de büyük parçalanmalara yol açacak gelişmeler tetiklenecektir. Bu açılardan bakıldığında Biden'ın özellikle Suriye ve Irak'ta Türkiye karşıtı bir tutum belirleyeceğini beklemek yanlış olmayacaktır.

Ermenistan'ın işgal etmiş olduğu Azerbaycan topraklarına yönelik olarak, Azerbaycan'ın başlatmış olduğu Dağlık Karabağ topraklarını 44 günde özgürleştirmesi konusunda Trump bir adım atmamış olsa da Biden dönemi ile birlikte Ermeni diasporasının desteğinin alınması amacıyla, ABD'nin olaya müdahil olmayı istemesi muhtemel görünmektedir. Bunun yanı sıra, ABD Başkanı Biden'ın 24 Nisan 2021 tarihinde yayınlamış olduğu bildiride 1915 olaylarına ilişkin "soykırım" ifadesi kullanması beklenen bir durum olmuştur. Biden ve yardımcısı Harris, siyasî geçmişlerinde ve seçimlerde Ermeni lobisini desteğini alabilmek için 1915'teki olayları her zaman soykırım olarak tanımlamışlardır. Aslında her ABD Baş-

kanı Ermeni lobisinin desteğini alabilmek için seçimlerde sözde Ermeni iddialarına destek verecek söylemlerde bulunmuşlardır. Ancak seçildikten sonra Türk-Amerikan ilişkilerinin dinamikliği dolayısıyla her 24 Nisan'da 1915 olaylarını "Büyük Felaket" olarak nitelemişlerdir. ABD Başkanları arasında ilk olarak Ronald Reagan, ondan sonra da Joe Biden 1915 olaylarını soykırım olarak ifade etmişlerdir. Bu durum Biden dönemine ilişkin Türk-Amerikan ilişkilerinin düzelmesi noktasındaki umutları kırmıştır.

Biden, liberal uluslararası düzene inandığı için küreselleşme ve müdahale politikalarına destek verecektir. Ancak daha önce de değinildiği gibi özellikle ABD hegemonyasının ve kapasitesinin gerilemesinden dolayı bunu ne kadar gerçekleştireceği belirsizdir. Bu açıdan Trans-Atlantik ilişkileri önemsemektedir.

Yeni dönemde, ABD'nin İran'la yapılan nükleer anlaşmaya yeniden taraf olması beklenmektedir. Bu coğrafyada ABD'nin İran'la ilişkilerini geliştirmesi ile Türkiye-ABD ilişkilerinin kötüye gitmesi arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Özellikle Obama döneminde bu durum yaşanmıştır. Biden dönemini Obama'nın üçüncü dönemi olarak görmenin mümkün olduğu dikkate alındığında, İran ile ilişkiler konusunda benzer bir durumun gerçekleşme ihtimali yok değildir. Azerbaycan-Ermenistan savaşında İran'ın dolaylı şekilde Ermenistan'a destek vermesi göz ardı edilmediğinde, ABD'nin buradan hareketle Türkiye ve İran'ı karşı karşıya getirmesi de ihtimal dâhilindedir. İran'ın özellikle İsrail'in sert tepkisine rağmen Suriye ve Irak'ta etkili olma çabası da bu süreçte ABD stratejilerinin dikkatten kaçırılmaması gereken unsurlarındandır. Dolayısıyla ABD'nin İsrail ile ilişkileri de Obama döneminde olduğu gibi mesafeli olabilir. Bir başka deyişle ABD, Soğuk Savaş sırasında bölgedeki müt-

tefiklerine eski önemi vermeme tercihinde bulunabilir.

Kongre'nin Türkiye'ye karşı tutumu ele alındığında ise Cumhuriyetçilerin ve Demokratların özellikle son yıllarda Rusya ile olan ilişkiler ve S-400 gibi konular nedeniyle ortak bir Türkiye karşıtı tutum içerisinde olduğu bilinmektedir. Donald Trump'ın geleneksel Amerikan nizamından ve önceki başkanlardan farklı olarak bireysel inisiyatif alması, ilişkilerde daha derin çatlaklara sebep olabilecek bazı krizleri engelleyebilmişken, Joe Biden döneminde bu sorunların artması muhtemeldir.

Biden'ın sekiz yıl Başkan Yardımcılığı yaptığı Obama döneminde Türk-Amerikan ilişkileri, tarihin en kötü dönemlerinden birini yaşamıştır. Özellikle bu dönemde Suriye konusunda Türk karar alıcıların günlerce Amerikan karar alıcıları ile görüşemedikleri zamanlar yaşanmıştır. 15 Temmuz hain darbe girişimi konusunda ABD tarafından net bir karşı tavır gösterilmemiştir. İncirlik üssü FETÖ mensubu darbeciler tarafından bu darbe girişimi sırasında kullanılmıştır. Başkan Yardımcısı Biden, 15 Temmuz darbe girişiminden bir ay sonra Türkiye'ye ziyarette bulunmuştur.

ABD'nin Joe Biden başkanlığında önümüzdeki dönemde Türkiye'ye baskılarını arttırması beklenecektir. Özellikle Suriye'de konuşlu olan terör örgütü YPG/PKK ile ABD ilişkilerinin artarak sürdürülmesi ve örgüt üzerinden başta Türkiye olmak üzere bölgedeki aktörlere karşı politika üretme konusunda Biden ve ekibinin net ve ısrarcı olacağı tahmin edilmektedir. Biden'ın, Obama döneminde birçok konuda olduğu gibi Türk-Amerikan ilişkileri konusunda da önemli karar alma süreçlerinde etkisi olmuştur. Arap Baharı bağlamında Suriye iç savaşında ABD'nin terör örgütlerine (PYD-YPG-SDG) destek vermesi ve Türkiye'nin Suriye sınırının öbür

tarafında askerî üsler kurması bu durumun sebepleri arasında yer almaktadır. Böylece ABD'nin Irak'tan sonra Suriye'ye yerleşmesiyle birlikte, Türkiye'nin güney sınırlarının diğer tarafında ABD'nin varlığı tamamen hissedilmeye başlanmıştır. Ayrıca 15 Temmuz 2016 hain darbe girişimi, Türk-Amerikan ilişkilerinde bardağı taşıran son damla olmuştur. Türk hükümeti üstü kapalı olarak ABD'yi darbenin arkasındaki güç olmakla suçlamış ve darbe girişiminin faili ABD'nin Pennsylvania eyaletinde ikamet eden FETÖ liderinin derhal Türkiye'ye iadesini talep etmiştir. Biden, bu süreçte Türkiye konusunda olumsuz birçok açıklamada bulunmuştur (Korkmaz 2020).

Biden son olarak 2019 yılının son günlerinde bir grup gazeteci ile yapmış olduğu bir sohbet sırasında Cumhur İttifakı'ndan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Türkiye'de ABD'ye karşı bir iktidarın olduğunu, ABD taraftarı muhalefetin desteklenmesi yoluyla Cumhur İttifakı'nın iktidardan uzaklaştırılmasına destek verilmesi gerektiğini söylemiştir. Daha aday adayı olduğu bir süreçte Türk demokrasisine ve iç hukukuna müdahale edilmesi konusunda hadsiz ve bir devlet adamına yakışmayan açıklamalarda bulunmuştur.

Biden'ın Türkiye'ye karşı yaptığı açıklamalarla aynı tarihlerde, ABD'de Pentagon'a yakın bir strateji merkezi olan RAND tarafından "Türkiye'nin Milliyetçi Rotası" başlıklı bir rapor hazırlanmıştır. Bu kuruluşun düşünce tarzı ve rapordaki yazarların birçoğunun Obama ve Biden dönemindeki karar alıcılar ile yakın kişiler olduğu göz önüne alındığında, bu raporda Biden'ın açıklamaları ile aynı doğrultuda görüşler belirtilmiştir (Flanagan, Larrabe vd. 2020).

Türkiye'nin 15 Temmuz sonrasında ortaya koymuş olduğu millî duruş, özellikle FETÖ elebaşına yönelik korumacı tavrı

nedeniyle ABD karşıtı politik bir söylem geliştirmesinin Amerikalı karar alıcılar tarafından tepki ile karşılandığı bu raporda yer almıştır. Bununla birlikte toplum içinde yapılan anketlerde ABD karşıtlığının yüksek oranlara erişmesinin kaygı ile karşılandığı da dile getirilmiştir. Yükselen Türk Milliyetçiliğinin ABD politikaları ile uyumlu olmadığına vurgu yapılarak önüne geçilmesi gerektiğine işaret edilmiştir (Flanagan, Larrabe vd., 2020).

Son yıllardaki Türk-Amerikan ilişkileri de “zor müttefiklik” olarak nitelendirilmiştir. Bu durumun ortadan kaldırılması için “Yeniden Dirilen Demokrasi” başlığı altında bir muhalefet lideri veya koalisyonun Erdoğan’ı yenmesi ve Cumhuriyet’in son bulması üzerinde durulmuştur. Ayrıca, 2017 referandumunda onaylanan anayasa değişikliklerinin bazılarının geri dönülmesi, daha Batı merkezli bir dış politika ve güvenlik politikası oluşturulması, ABD ve Avrupa ile politik ve savunma iş birliğinin güçlenmesi, Türkiye’nin İsrail ve Arap ülkeleriyle ilişkilerinin geliştirilmesi ile Kürt ve Kıbrıs sorunlarında yol alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu ifadelerin aynısının Biden tarafından kullanılması gelecek dönem Türk-Amerikan ilişkilerinin yönünü ortaya koymakta, Biden’ın Türkiye’ye yaklaşımı konusunda ipuçları da vermektedir (Flanagan, Larrabe vd., 2020).

Yeni Dışişleri Bakanı Blinken, Cumhuriyetçi Lindsey Graham’ın Türkiye ile ilgili düşünce ve politikaların yeni dönemde nasıl olacağı sorusu üzerine, şu cevabı vermiştir: “Türkiye zorlu bir müttefiktir. Başkan seçilen Biden, uluslararası hukuku ihlal eden veya bir NATO müttefiki olarak taahhütlerini ihlal eden Türkiye’nin davranışlarını gündeme getirme sözü verdi. Yönetimimiz, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne önem veriyor. Türkiye sözde stratejik ortak” ifadesini kullanarak, Türkiye’nin NATO müttefiki gibi

davranmadığını ileri sürmüştür. Bu ifadeler Obama döneminde görev alan karar alıcıların söylemlerinin hiçbir şekilde değişmeden günümüze kadar geldiğini göstermektedir. Biden, ABD liderliğinde liberal demokrasilerden oluşan bir lig/örgüt kurulmasını arzu eden açıklamalarda bulunmaktadır. Sadece ABD’de değil, dünyanın genelinde erozyona uğrayan liberal demokrasilerin yeniden dirtilmesi Biden’ın hararetle savunduğu bir fikirdir (Daily Sabah, 2021).

Türk-Amerikan ilişkilerinde esasen Trump dönemi ile oluşan iyileşme beklentisi olumlu bir sonuca da ulaşmamıştır. S-400, F-35 ve PKK/PYD’ye silah yardımı konularında bir ilerleme sağlanmadığı açıktır. Gelenen süreçte Trump seçildiğinde var olan problemlerin zamanla daha da derinleşerek devam ettiği ve bunun yanında ABD’deki bazı kurumlar arasındaki sorunlar yüzünden Türkiye ile ilişkilerin politik çekişme konusuna dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu anlamda, Türk-Amerikan ilişkilerinde Biden’ın S-400 meselesi, CAATSA yaptırımları çerçevesinde F-35 savaş uçaklarının satış iptali, Halkbank davası ve Suriye ile ilgili konularda Türkiye’nin karşısında aynı pozisyonu alacağı açıktır (Korkmaz, 2020).

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise gelecek dönemde ABD ile Çin arasında yaşanması muhtemel gerilimlerde ve bir adım ötesi yeni bir Soğuk Savaş sürecinde Türkiye’nin alacağı pozisyonun önem kazanacağıdır. Bu süreçte jeostratejik ve jeopolitik öneme sahip Türkiye, dış politikadaki hamleleri dikkatle izlenecek bir güç olacaktır. Türkiye, kuruluşundan itibaren Batı’nın yanında yer alarak Soğuk Savaş sürecinde NATO ittifakı içinde olmuştur. Bununla birlikte gelişen uluslararası sistemde geçmişteki olguların günümüzde önemini belli oranda kaybettiği görülmektedir. Biden NATO ittifakını önemsediğini ve NATO’nun

güçlenmesinden yana olduğunu ifade etse de bir NATO üyesi olan Türkiye'ye yönelik hasmâne tavrı ile bu söylemi çelişmektedir. O sebeple Türkiye'nin tavrını bu ve benzeri gelişmeler tayin edecektir.

Bölgesel ve küresel bir güç olma hedefi olan Türkiye'nin her türlü gelişmeyi kendi millî menfaatleri ve millî hedefleri ekseninden değerlendireceği ve ona göre tavır alacağı açıktır. Biden döneminde de bu kararlılık devam edecektir. Esasen ABD de bu kararlılığı bilecek ve geçmişte ne söylemiş olursa olsun Biden da Türkiye'nin görmezden gelinemeyecek etkili bir güç ve vazgeçilmez bir NATO müttefiki olduğu gerçeği ile yüzleşecektir.

C. TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN YENİ SEYRİ

1.İlişkilerin Yeniden Tanımlanması: Zoraki Birliktelik

Türk-Amerikan ilişkilerinin kendine özgü bir doğası ve dinamizmi bulunmaktadır. Bu iki ülke arasındaki ilişkiler her dönem ayrı bir politik mücadeleyi ve diplomasiyi unsurlarını barındırmaktadır. Son dönemde ilişkilerin geleneksel kuram ve kavramların dışında yeni bir kavram ile ortaya konulması ihtiyacı doğrultusunda; ölçülebilir verilerle ortaya konan “zoraki birliktelik” kavramının (Korkmaz, 2017) iki ülke arasındaki ilişkilerin tanımlanmasında kuşatıcı ve kapsayıcı olduğu görülmüştür.

Özellikle bu yılın başında yayınlanan Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) önemli bir stratejik araştırma merkezi olan

RAND Corporation’da Türk-Amerikan ilişkilerinin “zor müttefiklik” tabiri ile ortaya konulması ve aynı şekilde ABD Dışişleri Bakanı Blinken’in da Türkiye ile ilişkileri zor müttefiklik olarak ifade etmesi, “zoraki birliktelik” kavramını teyit edici niteliktedir. Ayrıca Brooklyn Enstitüsü’nden Galip Dalay’ın kaleme aldığı makalede, Türk-Amerikan ilişkilerinde yeni bir orta yol bulunması gerektiği, iki ülke arasındaki ilişkileri tanımlayan “stratejik ortaklık” “model ortaklık” gibi kavramların beklentileri ve ilişkinin boyutunu ortaya koyamadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra iki tarafın güvenlik ve jeopolitik önceliklerinin zaman içinde önemli ölçüde farklılaşıyor olmasının, beklentilerin tam olarak karşılanmamasını ortaya çıkardığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda iki ülke arasındaki ilişkilerin yeni şeklinin açıkça tanımlanmış hedefler ve sınırlar ile daha işlevsel olacağı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Türk-Amerikan ittifakı karşılıklı çıkarlara dayanmaktadır. Ancak bu ittifakta ABD’nin çıkarlarının biraz daha öne çıktığı ve Türkiye’nin üzerine düşen yükümlülükleri ABD’ye göre daha fazla, bazı durumlarda gereğinden fazla yerine getirdiği yönünde bir algı bulunmaktadır (Dalay, 2021).

Türk-Amerikan ilişkileri ciddi krizler ve sorunlarla sarsılmış, ancak bölgesel konularda bu iki ülkenin birbirine ihtiyaç duymasından dolayı ikili ilişkiler sürdürülmüştür. Bu doğrultuda ikili ilişkilerde iş birliği noktalarının özellikle politik anlamda yoğun olması, ilişkileri bölgesel ve uluslararası sorunlar karşısında etkilere açık hale getirmiştir. Son dönemde iki ülke ilişkileri çok yoğun diplomasi trafiğine sahne olmuştur. Bu yoğunluk dinamik bir ilişki karakteri meydana getirmektedir. Derin krizlerin yaşandığı bu süreçte Soğuk Savaş gibi ilişkileri her şeye rağmen rayına oturtacak bir olgu olan Sovyet tehdidi de bulunmamaktadır. Soğuk Savaş sonrası iki ülkenin çıkarları, yaklaşımları

ve algıladıkları tehditler birbirinden çok farklı bir seviyededir.

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasındaki ilişkiler, Türk dış politikasının her zaman öncelikli alanlarından biri olduğu görülmektedir. Bu konuda akademik düzeyde yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda Türkiye-ABD ilişkileri Soğuk Savaş sırasında “derin ittifak ilişkisi”, 1990’lı yıllar boyunca “stratejik ortaklık”, 2000’li yılların ikinci yarısından itibaren ise “model ortaklık” kavramı çerçevesinde tanımlanmıştır. Türk dış politikasının karar alma sürecinde yer alan yetkililer de söz konusu kavramları sıkça kullanmışlardır. Diğer taraftan ABD’den ve Türkiye’den değişik kişiler ve çevreler iki ülke arasındaki ilişkileri tanımlarken kullandıkları kavramlara farklı anlamlar yüklemişlerdir. Bu noktada ortaya çıkan bir konu da Türkiye-ABD ilişkisinin niteliğini ve boyutunu açıklamaya yönelik olarak kullanılan kavramların Türkiye ve ABD’deki yetkili makamlarca nasıl algılandığıdır. Bu konuyla ilgili olarak elde yeterince somut veri olduğunu söylemek zordur (Korkmaz, 2018).

Türk-Amerikan ilişkilerinin kendine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Bu nedenle literatürde Türk-Amerikan ilişkilerini niteleyen birçok ifade bulunmaktadır. Farklı bir metot kullanılarak yapılan bu çalışma sonucunda Türk-Amerikan ilişkilerini niteleyen yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavram “Zoraki Birliktelik”tir. Literatürdeki kavramlar müttefiklik, stratejik ortaklık ya da model ortaklık gibi yaklaşımlardan yola çıkılarak oluşturulmaktadır. Bu kavramların belirlenmesinde Türk-Amerikan ilişkilerinde yaşanan birtakım olaylar da etkili olmaktadır. Ancak bu durumda kavramlar ilişkilerin belli bir dönemini tanımlamakla sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmada ortaya çıkan “Zoraki Birliktelik” kavramının ise somut veriler

sonucunda belirlenmesi, kavramın bilimsellik ve geçerlilik gücünü arttırmaktadır. Ayrıca bu kavram iki ülke arasındaki ilişkileri 1991'den günümüze kadar olan dönemde her yönüyle tanımlayacak ve kapsayacak bilimsel bir niteliğe sahiptir (Korkmaz, 2018).

Zoraki birliktelik, aynı coğrafya üzerindeki çıkarların bazı zamanlar farklılaşmasıyla birlikte aynı ortak çıkarlar için ortak hareket etmeyi de mecbur kılmaktadır. Çünkü Türk-Amerikan ilişkileri tarihsel süreçte hiçbir zaman sorunsuz olmamıştır. İlişkilerin başlangıcı olarak kabul edilen 1830 Seyrüsefain Antlaşması ile Osmanlı döneminde misyonerlik faaliyetlerinin ortaya çıkarmış olduğu sıkıntılar, ticari anlaşmazlıklar, Ermeni meselesinden ve Osmanlı içindeki milliyetçi ayaklanmalara Amerikan okullarının vermiş olduğu destekler sorunlu alanları teşkil etmektedir. Cumhuriyet döneminde ise özellikle 1945'ten sonra yoğunlaşan ilişkiler çerçevesinde füze krizi, Afyon meselesi, silah ambargosu, Türkiye'de gerçekleşen darbelere verilen dolaylı destek mesajları iki ülke arasındaki ilişkilerin sorunlu alanlarının bazılarıdır (Erhan 2017). Ancak yaşanan bu sorunlara, krizlere ve ihtilaflara rağmen ilişkiler kesintiye uğrasa da tamamen kopmadan zaman içerisinde düzeltilmiştir. Bu açıdan zoraki birliktelik kavramının çıkış noktalarından biri yaşanan sıkıntılı süreçlere rağmen Türk-Amerikan ilişkilerinin kopmadan süregelmiş olmasıdır.

Zoraki birliktelik kavramının bir diğer çıkış noktası ise, bölgesel konularda bu iki ülkenin birbirlerine ihtiyaç duymasıdır. Bu doğrultuda iki ülke arasındaki ilişkilerin iş birliği noktalarının özellikle siyasî anlamda yoğun olması, ilişkileri bölgesel ve uluslararası sorunlar karşısında etkilere açık hale getirmiştir. Aslında Türk-Amerikan ilişkileri her dönem yoğun gündem başlıklarına sahip olmuştur. Bu yoğunluk, dinamik bir ilişki

meydana getirmiştir. Türk dış politikasında da ABD ile ilişkiler her zaman öncelikli başlık olmuştur. Bu açıdan Türk karar alıcılar ilişkilerin iyi olmasına önem vermişlerdir. ABD'nin 1990'lı yıllardan sonra Ortadoğu bölgesine, özellikle Türkiye'nin yakın çevresine yönelmesi iki ülke arasındaki ilişkilerde birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu durum bazı bölgesel konularda Türkiye ile ABD'nin karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. Bu temasların çoğunda iki ülkenin çıkarları çatışmıştır. Bu iki müttefik ülke arasında bazı dönemlerde fikir ayrışmaları meydana gelmiştir. ABD'nin son dönemlerde özellikle 2000'li yıllardan itibaren tek taraflı bölgesel/uluslararası politikaları Türkiye'nin çıkarlarını ciddi yönde etkilemiştir. Bu bağlamda bölgesel konularda özellikle Irak, Suriye ve Ortadoğu genelinde iki ülke arasında görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Bu da Türkiye açısından büyük sıkıntıların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çekiç Güç konusunda Türkiye'nin Irak sınırında ciddi güvenlik zaafalarının yaşanması, 1991'deki Irak'a uygulanan uluslararası ambargonun Türkiye'nin 1990'lı yıllar boyunca yaşamış olduğu ekonomik krizlerin meydana gelmesini dolaylı olarak etkilemesi, Suriye konusunda terör örgütlerinin Türkiye'yi hedef alması bu sıkıntılara örnek olarak gösterilebilir (Korkmaz, 2018).

Bölgesel konularda aynı doğrultuda geliştirilebilecek politikaların iki ülke çıkarlarına ve ilişkilerine olumlu sonuçlar olarak yansıyacağı bir gerçektir. Bu doğrultuda ABD'nin tek taraflı politikalarını törpülemesi, Türkiye'nin çıkarlarına saygı göstermesi ve ortak iş birliği alanlarının geliştirilmesi sorunların en aza indirgenmesini sağlayacaktır. Bölgesel konularda birbirlerine ihtiyacı olan iki ülkenin politikalarını ortak bir düzlemde birleştirmesi hem bölgesel hem de uluslararası ortam açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bunun farkında olan her iki ülke

karar alıcıları birbirlerinin çıkarlarını göz ardı etmeden, karşılıklı çıkarlara saygı çerçevesinde iş birliği geliştirmenin yollarını artırmak zorundadır.

2. Türkiye'nin Önündeki Stratejik Eksenler ve Seçenekler

Türkiye'nin son dönemde daha bağımsız ve daha millî bir anlayış içinde manevra kabiliyetini yükseltmiş olması ve gelişmeler karşısında bölgesel aktörlerle yeni iş birliklerinin yapılması ABD'nin oyun alanını daraltmıştır. O sebeple bunun bilincinde olan ABD, Türkiye'nin hak ve menfaatlerini gözetan müttefiklik ilişkisine dayalı, diyaloga açık bir politika ile ilişkileri sürdürmek isteyecektir. Bu bağlamda Türkiye, kuruluşundan itibaren Batı'nın yanında yer alarak 1945 ile 1990 yılları arasındaki Soğuk Savaş sürecinde NATO ittifakı içinde olmuştur. Gelişen uluslararası sistemde geçmişteki olguların günümüzde önemini belli oranda kaybettiği görülmektedir. Dünya, her alanda yeni süreçlerin başlayacağı bir iklimin arifesindedir. Her coğrafyada her devletin karar alma aşamasındaki birimlerinde bu yüksek sesle dile getirilmektedir.

Son dönemde uluslararası ilişkilerin niteliği ve doğası değişmeye başlamış olup, uluslararası ilişkilerin kavramları ve kuramları uluslararası politikayı açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Özellikle son olarak küresel salgın sonrasındaki durumun nasıl olacağı ile ilgili kavramsal düzeyde bir açıklama getirilememektedir. Kovid-19'un uluslararası sistem açısından büyük bir düzen değişikliğini tetikleyeceğine ve kapsamlı değişimlerin olacağına yönelik düşünceler de büyük bir taraftar toplamaktadır.

Türkiye'nin böyle bir sistemde kendini nerede konumlandıracağı hem kendi pozisyonu açısından hem de uluslararası sistem-

de yer alan diğer yapılar açısından önem kazanmaktadır. Türkiye'nin bölgesel bir güç olduğu ve bunun ile ilgili parametrelerin tamamını sağladığı görülmektedir. Bu parametreler şu şekildedir;

1. Yakın çevre ülkeleri için ekonomi, kültür, siyaset, demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve benzeri kriterler bakımından bir çekim merkezi oluşturmaktadır.
2. Bölge içindeki ve yakın çevredeki ülkelere dışarıdan gelebilecek siyasi, ekonomik ve askerî baskılara karşı koruyabilmektedir.
3. Kendi güvenliğini, başka ülkelere, örgütlere muhtaç olmadan sağlayabilmektedir.

Bölgesel güç olmak ile ilgili bu parametreler, Türkiye'nin jeopolitiği açısından onun bölgesel bir güç olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye tarihi, coğrafyası ve ortaya koymuş olduğu stratejik hedeflerle de küresel güç olma yolunda önemli emarelere de sahiptir (Tezkan, Taşar 2013).

Türkiye ortaya çıkabilecek bu düzende Batı'nın mı yoksa Çin'in mi ortaya koyacağı yapının içinde yer alacaktır ya da kendine farklı bir strateji mi belirleyecektir? Ancak şu bir gerçek ki Türkiye Covid-19 sonrası dönemde de uluslararası sistemin en önemli ve kilit aktörlerinden biri olmaya devam edecektir. Bu süreçte Türkiye'nin önünde dış politikaya ilişkin üç seçeneği bulunmaktadır.

Birincisi Washington-Brüksel-Ankara ekseninde Batı merkezli kurum ve yapılarla her açıdan ilişkilerin geliştirilmesine öncelik verilmesidir. Türkiye'nin Tanzimat'tan beri gelişim yönü olarak belirlediği Batı ile her alanda entegre olunmuştur. Cumhuriyet'ten itibaren hızlanan bu gelişim motivasyonu ile 1945'ten sonra NATO bağlamında askerî ve güvenlik anlamında da tam entegre olunmaya başlanmıştır. Eko politik

açından değerlendirildiğinde Batı merkezli Avrupa Birliği ülkeleri ile yapılan ithalat ve ihracat rakamlarında önemli kazanımlar ortaya çıkmaktadır. Ancak son dönemde dış politikada ve uluslararası platformlarda Batı merkezli başkentlerle karşı karşıya gelinmektedir. 15 Temmuz 2016'dan sonra Türk dış politikasında ortaya koyulmuş olan çok boyutlu, Ankara merkezli, kritik konularda dışa az bağımlı olma hedefi sabit tutulmakta ve millî güvenlik öne çıkartılarak stratejik doktrin oluşturma konusunda somut adımlar atılmaktadır. Ankara'nın bu tutumu ABD ve AB ile bölgesel konularda çıkarların çakışmasına ve çatışmaya doğru evirilmektedir. Türkiye, Batı başkentleri ile diyalog kanallarını her zaman açık tutmaya da özen göstermiştir. Son dönemde Türk karar alıcılarının bu minvalde açıklamalar yapmaları da bu argümanı desteklemektedir. Türkiye müttefiklerine, bölgesel konularda millî çıkarlarına ve millî güvenliğine, saygı gösterilmesini iletmektedir. Türkiye bu konuda özellikle son yıllarda karşı karşıya geldiği ABD ile sorunlar yaşamaktadır. Özellikle S-400 hava savunma sistemi ve Suriye'deki terör unsurları ile yapılan iş birlikleri en önemli gündem maddeleridir. Türkiye bu iki konuya güvenlik ve çıkarlar perspektifinden yaklaşmaktadır.

İkinci olarak Türkiye'nin önündeki çok odaklı dış politika bağlamında, Pekin-Moskova-Ankara ekseninde, Doğu merkezli yapılarla ekonomik ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi bir seçenek olarak her zaman ajandasında yer almaktadır. Tarihsel süreç içerisinde kurulan Türk devletleri kuruldıkları coğrafyalarda Doğu yapılarına yakın olmuşlardır. Bu bağlamda Türk devletlerinin geleneğinde Doğu'daki yapılarla iş birliği olanakları her zaman var olmuştur. Örneğin, tarihsel açıdan incelendiğinde inişler ve çıkışlara rağmen Türk-Rus ilişkilerinin yaklaşık 400 yıllık bir geçmişi bulunduğu görül-

mektedir.

Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler son yıllarda ciddi mesafe kat etmiş olsa da iki ülke Suriye, Libya, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının çıkarılıp dünya pazarlarına ulaştırılması gibi konularda farklı düşünmektedirler. Bu durumda iki ülke ilişkilerinin krizlerden muaf ve hatta stratejik bir ortaklık düzeyinde sürdürülebilir olup olmadığı soruları ortaya çıkmaktadır. Siyasi, ekonomik ve stratejik alanlarda Türk-Rus iş birliği son on yılda yoğunlaşmıştır. İki ülkenin çıkarları, benzer şekilde sahip oldukları imparatorluk mirasından dolayı da zaman zaman çatışmaktadır (Oğuzlu, 2020).

Türkiye-Rusya arasındaki ilişkiler konusunda her iki ülkenin karar alıcılarının yaptıkları konuşmalar ve demeçler incelendiğinde, yapılan istatistiksel analizlerde her iki ülke karar alıcılarının karşılıklı güven sorunu/güvensizlik bağlamındaki kelimelerin kullanım sıklıklarında farklılık bulunduğu görülmektedir. Bu sonuç daha önce tartışılan deskriptif bulgularla aynı yönde olup, iki ülke arasındaki ilişkiler açısından Rus karar alıcıların karşılıklı güven sorunu/güvensizlik bağlamındaki kelimeleri kullanım sıklıklarında daha yüksek veriler ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2019).

Ekonomik politik açıdan değerlendirildiğinde ise Rusya ve Çin ile yapılan ithalat ve ihracat rakamlarında büyük farkların olduğu görülmektedir. Türkiye'nin dış ticaret rakamlarında cari açık oranları bu iki ülke ile yapılan ticarete ortaya çıkmaktadır. Bu tür olumsuz faktörlerin yanında, Ankara'nın bölgesel konularda ortaya koymuş olduğu güvenlik ve çıkar perspektifli politikalarında Doğulu başkentler olan Pekin ve Moskova ile karşı karşıya gelinmemektedir. Bu minvalde Ankara'nın stratejik olarak Doğu bağlantısının her zaman ajandasında yer alması gerekmektedir.

Son olarak Türk karar alıcıları, yeni döneme geçiş sürecinde, 15 Temmuz sonrası ortaya konulan proaktif dış politika sonucunda Suriye, Doğu Akdeniz ve Kafkasya'daki millî güvenliğini ve kazanımlarını korumaya ilişkin hamlelerini işlevselleştirmelidir. Bu bağlamda Türkiye merkez ülke olarak, bölgesinde stratejik olarak güvenliğini ve iş birliği olanaklarını arttırmaya yönelik politikalar geliştirmelidir. Bu doğrultuda Ankara; Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya ve Doğu Akdeniz havzalarında bölgesel paktlar ve yapılar oluşturmaya yönelik girişimlerinin yolunu açacak politikalar oluşturmalıdır. Türkiye, bu tür yapılar ve kurumlar oluşturma potansiyeline her anlamda sahiptir. Türkiye'nin tarihsel süreç içerisinde öncülük yaptığı bu tür oluşumlar bulunmaktadır. 1934'te kurulan Balkan Paketi ve 1937'de kurulan Sadabat Paketi Türkiye'nin öncülük ettiği bölgesel devletler ile kurmuş olduğu yapılardır. Türk karar alıcıların son dönemde özellikle Doğu Akdeniz ve Kafkasya bölgelerinde, bu yapıların kurulmasına yönelik söylemleri ve politikaları da Türk dış politikasında önemli bir seçenek olarak gündemde yer almalıdır. Bunun yanı sıra, Cumhur ittifakı ile sağlanan millî birlik sürecinde; Türkiye jeopolitik mücadelenin önemli olduğu bu coğrafyada başlatmış olduğu başarılı savunma politikalarını ve millî güvenlik anlayışını devam ettirmelidir.

SONUÇ

Gelecek dönem için uluslararası politikada Türkiye açısından iki bölge öne çıkmaktadır. Bu bölgeler; Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Pasifik'tir. Bu iki bölge ile bağlantılı olarak Doğu Akdeniz bağlamında Orta Doğu, Güneydoğu Pasifik ile bağlantılı olarak ise Pakistan-Avustralya hattı önemlidir.

Her iki bölgede de aktif fay hatları bulunmakta olup, son dönemde dikkat çeken gelişmeler yaşanmaktadır. Her iki deniz ve bağlantılı coğrafyalarda bloklaşmalar ve bölgesel iş birliği ile öne çıkan yapılar kurulmaktadır. Pasifikte 15 devletin bir araya gelmesiyle "Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP)" kurulmuştur. Bu platformun Çin ekseninde, ABD ve ASEAN'a karşı bir oluşum olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır.

Doğu Akdeniz de Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir bölge olması açısından önemlidir. Bölgede son dönemlerde "Doğu Akdeniz Gaz Forumu" (Mısır, İsrail, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İtalya ve Fransa) ile "Doğu Akdeniz Boru Hattı-EastMed (Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi)" kurulmuştur. Bu gelişmeler bu iki stratejik bölgenin önümüzdeki dönem uluslararası politikada "Büyük Oyunun" sahalarını oluşturacağını göstermektedir. Dikkat çeken nokta ise her iki dünya savaşı öncesinde de bölgesel bloklaşma ve ittifakların ortaya çıkmış olmasıdır. Bu bağlamda önümüzdeki dönem büyük kırılmaların yaşanacağı öngörülmektedir. Bu protestolar sonrasında ABD'nin iç siyasetindeki gelişmelere paralel olarak Biden'ın gücünü göstermek adına her iki bölgede aktif bir dış politika izlemesi muhtemel gözükmektedir. Özellikle söylemlerinde bunu sıklıkla dile getirmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin yakın deniz havzası olan Doğu Akdeniz'deki gelişmeler konusunda aktif ve dikkatli bir dış politika oluşturmaları gerekmektedir. Türkiye'nin Kafkasya bölgesine yönelik öne sürmüş olduğu 6 devlet ile Kafkasya bölgesinde Bölgesel İnisiyatif oluşturma girişimlerinin benzerini, bölgesel yapılarla Doğu Akdeniz bölgesinde de uygulaması stratejik bir hamle olacaktır. Böyle bir hamle, kendine doğru gelişebilecek oluşumları ve politikaları akamete uğratacaktır.

Türkiye-ABD ilişkilerinin geleceğine yönelik öngörü ve stratejiler ele alındığında unutulmaması gereken husus, ilişkilerin ve üretilen politikaların Ankara merkezli bir bakış açısına sahip olması gerektiğidir. Başta Suriye, Libya, Doğu Akdeniz ve Karabağ olmak üzere dış politikadaki konularda gerek ABD Başkanı Biden ile olan ilişkilerde, gerekse ABD üst düzey kurumları ile olan ilişkilerde Ankara merkezli bir bakış açısıyla Türkiye'nin hak ve menfaatine uygun stratejiler izlenmeye devam edecektir. Ankara'nın Suriye, Irak, Libya gibi konulardaki menfaatlerinin özellikle NATO müttefiki olarak esasında ABD'nin de çıkarına olacağı konusunda ikna edici yollara başvurulması da önemlidir. Zira önemli olan bir başka ülkede kimin başkan olduğu değil, Türkiye'nin politikalarını tarihi hak ve çıkarlarına uygun olarak ne derecede tanzim ve icra ettiğidir. Nitekim 2018'de yenilenen stratejiyi Trump da uygulamaktaydı, Biden da uygulayacaktır. Bunun yanı sıra, ABD'nin uzun zamandır kaybettiği itibarı ve liderliği tekrar kazanma çabası kolay olmayacaktır. Trump'ın demokratik yolla milletin seçtiği cumhurbaşkanını ve hükümetini tanınamasına yönelik anti demokratik tavrı her defasında kendisine hatırlatılacaktır.

ABD'de toplumun ikiye ayrılması ve bu defaki ayrışmanın çatışmayı da doğurması ABD'nin önümüzdeki dönemde iç çatışmalarla uğraşmak zorunda kalacağını göstermektedir. Trump ve savunduğu değerler özellikle önümüzdeki dönem ABD siyasetinde belirleyici bir unsur olacaktır. Trump'ın Cumhuriyetçi parti içinde güçlü bir yapılanmaya gideceği öngörülmektedir. Son dönemde Trump'ın Cumhuriyetçi partiden dışlanacağına yönelik farklı yorumlar da yapılmaktadır. Ancak bunlar belli oranda riskleri taşımaktadır. Çünkü Cumhuriyetçi partililerin 2016 seçimlerinde Demokrat Başkan adayı liberal sosyalist olarak kendini tanım-

layan ve konumlandıran Bernie Sanders'ı dışlaması seçimin kaybedilmesinde önemli nedenlerden biri olmuştur. 2020 Başkanlık seçimlerinde tekrar Demokratların başkan aday adayı olan Sanders bu sefer dışlanmayarak onun Biden'a destek olması sağlanmıştır. Bu nedenle bunu göz önünde tutacak olan Cumhuriyetçi partinin yetkililerinin, Trump'ı dışlayıcı bir tavır ortaya koymayacakları öngörülebilir. Ayrıca son dönemde azil sürecindeki Trump'a yönelik olarak Senatodaki Cumhuriyetçi senatörler destekleyici beyanatlarda bulunmuş ve görüşmeler yapmışlardır. Trump'ın özellikle 2022'de ABD'deki Kongre seçimleri için (Temsilciler Meclisinin tamamı, Senato'nun 1/3'i yenilenecektir) şimdiden çalışmaya başladığı görülmektedir. 2024 ABD Başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçi parti kanadında mutlaka Trump taraf olacaktır. Ya kendisi ya da işaret edeceği bir ismin yer alacağına dair güçlü emareler ortaya çıkmaktadır. Zira Trump özellikle liberal müdahaleciliğe karşı durup ABD'nin kendi ekonomik büyümesine odaklanması gerektiğini savunan ve sayıları artık hiç de az olmayan bir kitlenin temsilcisi durumundadır.

Biden dönemi açısından Türk-Amerikan ilişkilerinin geleceği incelendiğinde ise, Obama dönemindeki karar alıcılar her ne kadar tekrar çeşitli görevlere getirilmiş ve özellikle Suriye ve Ortadoğu'ya ait eski planları yapanlar yine Türkiye'nin karşısına çıkacak olsa da bugün bölge dengeleri dört yıl öncesinden çok farklı noktadadır. Türkiye'nin bölgedeki varlığını sürdürme kararlılığı ve bu doğrultuda ABD ve Rusya ile yapılan mutabakatlar ile oluşan yeni durum bu farklılığı göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'nin istemediği bir oyunun kurulması da mümkün olamayacaktır. ABD'nin Karadeniz'e, Kafkaslara, Akdeniz'e hatta Ortadoğu'ya ilişkin planlarında Türkiye'nin yer almayacağı yahut onay vermeyeceği bir seçeneğin başarı

şansı olmayacaktır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise gelecek dönemde ABD ile Çin arasında yaşanması muhtemel gerilimlerde ve bir adım ötesi yeni bir Soğuk Savaş sürecinde Türkiye'nin alacağı pozisyonun önem kazanacağıdır. Bu süreçte jeostratejik ve jeopolitik noktaların keşişim noktasındaki Türkiye iki kutuplu bir dünyada dış politikadaki hamleleri dikkatle izlenecek bir güç olacaktır. Bu bağlamda Türkiye, kuruluşundan itibaren Batı'nın yanında yer alarak 1945 ile 1990 yılları arasındaki Soğuk Savaş sürecinde NATO ittifakı içinde olmuştur. Gelişen uluslararası sistemde geçmişteki olguların günümüzde önemini belli oranda kaybettiği görülmektedir. Türkiye, ABD-Çin arasında ortaya çıkacak gerilimlerde bölgesel ve küresel düzeyde düşünmek zorundadır. Böyle bir süreçte Türk-Amerikan ilişkilerindeki sorunlu konuların belli bir oranda Türkiye lehine gelişebileceği öngörülebilir.

Türkiye'nin kendi kaderini tayin etme kabiliyetini yükseltmiş olması ve gelişmeler karşısında bölgesel aktörlerle yeni iş birliklerinin yapılması ABD'nin oyun alanını daraltmıştır. Bunun bilincinde olan ABD, Türkiye'nin hak ve menfaatlerini gözetemeyen müttefiklik ilişkisine dayalı, diyaloga açık bir politika ile ilişkileri sürdürmek isteyecektir. Türkiye, ABD-Çin arasında ortaya çıkacak gerilimlerde bölgesel ve küresel düzeyde düşünmek zorundadır. Böyle bir süreçte Türk-Amerikan ilişkilerindeki sorunlu konuların belli bir oranda Türkiye lehine gelişebileceği öngörülebilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, Ekrem (2019), "Ak Parti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri" (Edt) Sertif Demir, Ayça Eminoğlu, **Türk-Amerikan İlişkileri, İki Yüzyıllık Süreç ve Ötesi**, Ankara, Barış Kitap, ss.187-214.
- Arslan, Ali (2012), "The Foreign Policy-Hegemony Nexus: Turkey's Search for a New Subjectivity in World Politics and Its Implications for US-Turkish Relations", **SAM Perceptions Journal of International Affairs**, Vol.17, No. 4, (Winter 2012), ss.159-184.
- Babb Carla (2018), "Trump Nominates New US Central Command Chief" **VOANEWS**, 22.08.2018, <https://www.voanews.com/usa/trump-nominates-new-us-central-command-chief>, (Erişim: 22.01.2020).
- Bostanoğlu, Burcu (2008), **Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası**, Ankara: İmge Yayınları.
- Bölükbaşı, Deniz (2008), **1 Mart Vakası Irak Tezkeresi ve Sonrası**, İstanbul: Doğan Kitap.
- Bush, George W.(2010), **Decision Point**, New York: Random House Inc.
- Carpenter, Ted Galen (2010), "Estrangement: The U.S. and Turkey in a Multipolar Era", **Mediterranean Quartely**, Vol. 21, No. 4, 2010, ss.27-37.
- Çınar, Ali (2021), "Will President Joe Biden recognise Armenian claims of genocide?" **TRTWORLD**, <https://www.trtworld.com/opinion/will-president-joe-biden-recognise-armenian-claims-of-genocide-45315> (Erişim Tarihi 25.03.2021).
- Dalay, Galip (2021), **"Turkey, Europe, and the Eastern Mediterranean: Charting a way out of the Current Deadlock"** Washington: The Brookings Institution.
- Değer, Mehmet E. (2013), **Oltaki Balık Türkiye Emperyalizmin Tuzaklarındaki Ülke** İstanbul: Kilit Yayınları.
- Duran Burhanettin (2018), "15 Temmuz Darbe Girişiminin Türkiye'nin İç ve Dış Politikasına Etkisi" **Türk Dış Politikası Yıllığı 2017**, (Edt) Burhanettin Duran, Kemal İnat, Mustafa Caner, İstanbul: Seta Yayınları, ss.13-45.
- Egeli, Sıtkı (2014), "Füze Tehdidi ve NATO Füze Kalkanı: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 10, Sayı 40, Kış 2014, ss.39-73.
- Ekiz, Aynur (2019), "Türkiye-ABD anlaşmasının detayları, Türkiye ile ABD arasında, Suriye'nin kuzeydoğusundaki Barış Pınarı Harekatı'na yönelik görüşmelerin ardından 13 maddelik ortak açıklama yapıldı," **Anadolu Ajansı**, 17.10.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatı/türkiye-abd-anlaşmasının-detayları/1617693> (Erişim: 04.05.2020).
- Ereli, Gökhan, Hüdaverdi, A.Safa (2021), "ABD-Körfez ilişkilerinde Önemli Kırılmalar ve Biden Dönemi Olasılıkları", **Ortadoğu Analiz**, 12(97), ss.38-41.
- Erhan, Çağrı (2015), **Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri**, (2.Baskı) Ankara: İmge Yayınları.

- Erhan, Çağrı (2017), “Türk-Amerikan İlişkilerine Yeni Kavram Değil, Vizyon Gerekli” Türkiye, 08.01.2017.
- Ertem, Helin S., Karadeniz, Funda (2015), “İşbirliği ve Çatışma Alanlarıyla 2000’li Yıllarda Türkiye-ABD İlişkileri” **2000’li Yıllarda Türk Dış Politikası**, (Der) Özden Z.Oktay, Helin Sarı Ertem, Ankara: Nobel Yay, ss. 113-164.
- Flanagan Stephen, Larrabe Stephen vd (2020), **Turkey’s Nationalist Course, Implications for the U.S.-Turkish Strategic Partnership and the U.S. Army**, California: Rand Corporation.
- Frolov, Vladimir (2019), “Our Man in NATO: Why Putin Lucked Out With Recep Erdogan” **Moscow Times**, 15.04.2019, <https://www.themoscowtimes.com/2019/04/15/our-man-in-nato-why-putin-lucked-out-with-recep-erdogan-a65237>, (Erişim: 22.03.2020)
- Gordon, Michael R. (2018), “U.S., Turkey Reach Deal Over Tense Northern Syrian Town”, *Wall Street Journal*, 5 Haziran 2018.
- Gözen, Ramazan (2009), “Turkish-American Relations in 2009”, **SAM Perceptions Journal of International Affairs**, Vol.15, No.3-4, (Sonbahar-Kış 2011), ss.49-77.
- Güner, Engin (2000), **Özal’lı Yıllarım**, İstanbul: Babıali Yayınları.
- Haass, Richard (2020), “Repairing The World, The Imperative and Limits of a Post Trump Foreign Policy”, **Foreign Affairs**, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-11-09/repairing-world>.
- Hannon J.,Kanat Kılıç, Diptaş S., Dudden Lesley L.,(2018) **Trump’ın Bir Yılı**, İstanbul: Seta Yayınları.
- Harris, George (2002), “ABD-Türkiye İlişkileri” Alan Makovsky ve Sabri Sayarı (Edt), **Türkiye’nin Yeni Dünyası, Türk Dış Politikasının Değişen Dinamikleri**, İstanbul: Alfa Yayınları.ss.255-274.
- Immelman, Aubrey (2019), “The Political Personality of Former U.S. Vice President Joe Biden”, **Collegeville and St. Joseph, MN: St. John’s University and the College of St. Benedict, Unit for the Study of Personality in Politics**. Retrieved from Digital Commons website: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/122.
- Jervis, Robert (1976) **Perception and Misperception in International Politics**, Princeton University Press, Princeton, 1976.
- Kanat, Kılıç B (2014), “A New Turkish-American Partnership in Progress: The Natural of Bilateral Partnership During Two Periods of Crisis”, **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, Cilt 16, Sayı 2, 2014, ss.223-242.
- Kanat, Kılıç B. (2018), “Türkiye’nin ABD Politikası” **Türk Dış Politikası Yıllığı 2017**, (Edt), Burhanettin Duran, Kemal İnat, Mustafa Caner İstanbul: Seta Yayınları, ss.287-308.
- Kanat, Kılıç B., Diptaş, Serra vd. (2018), **Trump’ın Bir Yılı**, İstanbul: Seta Yayınları.
- Kanat, Kılıç B. (2019), “Türkiye’nin ABD Politikası 2018” **Türk Dış Politikası Yıllığı 2018**,

- Burhanettin Duran, Kemal İnat, Mustafa Caner (Edt), İstanbul, Seta Yayınları, ss.183-208.
- Kardaş, Tuncay (2018), "Trump **Dönemi Türkiye-ABD Krizinin Analizi**" **Türk Dış Politikası Yıllığı 2017**, Burhanettin Duran, Kemal İnat, Mustafa Caner (Edt), İstanbul: Seta Yayınları, ss.65-88.
- Kasapoğlu Can, Ülgen Sinan (2019), **Strategic Weapon Systems In The Turkey-Russia-U.S Triangle**, Center of Economics and Foreign Policy Studies (EDAM), 2019/2.
- Kay, Sean (2000), "What is Strategic Partnership?", **Problems of Post Communism**, Vol.47, No. 3, 2000, ss. 15-24.
- Khalilzad, Zalmay (2000), "A Strategic Plan for Western-Turkish Relations", Zalmay Khalilzad, Ian O. Lesser ve Stephen Larrabee, **"The Future of Turkish-Western Relations"**, Rand Corporation, California.
- Kıbaroğlu, Mustafa (2018), "Türkiye'nin S-400 Macerasının 4 Yüzü" **Yörünge Dergisi**, 2018.
- Kissinger, Henry (2016), **Yeni Dünya Düzeni**, İstanbul: Boyner Yayınları.
- Kızılkaya, Soner, Bakiler, Oğulcan (2021), "İlk Gününden Son Gününe Başkan Trump Dönemi", **VOANEWS**, 20.01.2021, <https://www.amerikaninsesi.com/a/trump-baskan-rakamlar-abd-amerika-ozet/5711110.html>, (Erişim: 25.02.2021)
- Kocamaz, Sinem (2019), "Trans-Atlantik Güvenlik Perspektifinde Türk-Amerikan İlişkileri", (Der) Sertif Demir, Ayça Eminoğlu, **Türk-Amerikan İlişkileri, İki Yüzyıllık Süreç ve Ötesi**, Ankara: Barış Kitap, ss, 587-611.
- Korkmaz, Kürşat (2019) **Zoraki Birliktelik, Soğuk Savaş Sonrası Türk-Amerikan İlişkilerinin Niteliğine Yönelik Bir İçerik Analizi**, (2.Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Korkmaz, Kürşat, (2020) "Son Dönem Türkiye-ABD İlişkilerinin Genel Niteliğine Bir Bakış" (Der) Yalçın SARIKAYA, **2023'e Doğru Küresel ve Bölgesel Gelişmeler Karşısında Türk Dış Politikası**, Ankara: TASAV Yay. 2020, ss.183-214.
- Korkmaz, Kürşat, (2020), "Covid-19 Sonrası Uluslararası Sistem ve Türkiye" **Covid-19 Küresel Salgının Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Yansımaları**, Konur Alp KOÇAK (Edt), Türk Akademisi Siyasal, Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, Ankara, 2020, ss.391-400.
- Kotsev Victor, Dyer John (2016) "Turkey Blames U.S. for Coup Attempt," **USA Today**, 18.07.2016, <https://www.usatoday.com/story/news/world/2016/07/18/turkey-blames-us-coup-attempt/87260612/>(Erişim: 18.09. 2016)
- Lucentini, Mauro (2016), "The Outlook for US Foreign Policy Under President Donald J. Trump" **Rivista di Studi Politici Internazionali**, NUOVA SERIE, 83(4), ss.332-345.
- McAdams, Dan P. (2017), "The Appeal of the Primal Leader: Human Evolution and Donald J. Trump", **Evolutionary Studies in Imaginative Culture**, 1(2), (Fall 2017), ss. 1-13.
- Makovsky, Alan ve Sayari Sabri (2000), **Turkey's New World: Changing Dynamics in Turkish Foreign Policy**, The Washington Institute for Near East Policy, Washington D.C..

- Mearsheimer, J. J., Walt, Stephen. M. (2016), "The Case for Offshore Balancing A Superior U.S. Grand Strategy", **Foreign Affairs**, (July-August 2016) ss. 70-84.
- Oğuzlu, Tarık (2020), "Türk-Rus ilişkilerinde sürdürülebilir işbirliği mümkün mü?" **Antalya Ekspres**, <http://antalyaekspres.com.tr/yazi/prof-dr-tarik-oguzlu/turk-rus-iliskilerinde--surdurulebilir-isbirligi-mumkun-mu/94260> (Erişim Tarihi 08.01.2020).
- Ovalı Ali Ş. (2020), "Türkiye-ABD İlişkilerinde Twitter Diplomasisi", **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 17, Sayı 65, 2020, ss.24-45.
- Putnam Robert D.(1988), "Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games" **International Organization**, Vol. 42, No. 3 (Summer, 1988), ss. 427-460
- Rosenau James N. (1980)," Pre Theories and Theories of Foreign Policy" Walter Carlsnaes ve Stefano Guzzini (Edt), **Foreign Policy Analysis**, Vol-1 Sage Publisher, Washington D.C., 1980.
- Smith Steve, Hadfield, Amelia ve Dunne, Tim (2016), **Dış Politika, Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar**, (çev) Nasuh Uslu, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Tezkan, Yılmaz, Taşar, M.Murat (2013), **Dünden Bugüne Jeopolitik Dünya ve Türkiye**, İstanbul:Ülke Yayınları.
- Tür, Özlem, Han, Ahmet K.(2015), "2000'li Yıllarda Türk Dış Politikasını Anlamak" **2000'li Yıllarda Türk Dış Politikası**, (Der) Özden Z.Oktay, Helin Sarı Ertem, Ankara: Nobel Yay., ss.13-47.
- Türkmen, Füsun (2012), **Türkiye-ABD İlişkileri, Kırılgan İttifaktan Model Ortaklığa**, İstanbul: Timaş Yay.
- Uslu, Nasuh (2016), **Çatlak İttifak, 1947'den Günümüze Türk-Amerikan İlişkileri**, , Ankara: Nobel Yayınları.
- Uslu, Nasuh (2000), "Türk-Amerikan İlişkilerinin Genel Portresi", **Avrasya Dosyası**, Cilt. 6, Sayı.2, (Yaz 2000), ss. 205-232.
- Walt, Stephen M.(1985), "Alliances Formation and the Balance of World Power", **International Security**, Vol. 9, No. 4, (Spring 1985), ss. 1-43.
- Walt, Stephen M. (2021), "Trump's Final Foreign-Policy Report Card", **Foreign Policy**, <https://foreignpolicy.com/2021/01/05/trumps-final-foreign-policy-report-card/>
- Yalçın, Hasan Basri (2013), "Making Sense of 1 March: A Proactive Strategy of Avoidance", **SAM Perceptions Journal of International Affairs**, Vol.18, No.1, (Spring 2013), ss.155-183.
- Yalçın, Hasan Basri, (2018), "ABD'nin Suriye Stratejisi", **Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri**, (Der) Hasan Basri Yalçın, Burhanettin Duran, **İstanbul**: Seta Yayınları, ss.25-55.
- Yılmaz, Nuh (2011), "U.S.-Turkey Relations: Model Partnership as an 'Empty Signifier'", **Insight Turkey**, Vol. 13, No.1, 2011, ss.19-25.

Zanotti, J., & Thomas, C. (2019), **Turkey: Background, U.S. Relations, and Sanction in Brief**. Congressional Research Service,

“Trump’ın Başkanlık Döneminin Rakamlarla Özeti”, **VOANEWS**, 23.12.2020, <https://www.amerikaninsesi.com/a/trump-baskan-rakamlar-abd-amerika-ozet/5711110.html>, (Erişim: 21.02.2021)

“Graphics for Economic News Releases”, **U.S. Bureau of Labor Statistics**, <https://www.bls.gov/>, (Erişim: 21.02.2021)

“Inside Donald Trump’s 2020 undoing” **Politico**, <https://www.politico.com/news/2020/11/07/this-f-ing-virus-inside-donald-trumps-2020-undoing-434716> (Erişim Tarihi 20.12.2020)

“How the rioters who stormed the Capitol came dangerously close to Pence” **Washington Post** https://www.washingtonpost.com/politics/pence-rioters-capitol-attack/2021/01/15/ab62e434-567c-11eb-a08b-f1381ef3d207_story.html

(Erişim Tarihi 07.01.2021)

“Calls for Trump’s removal grow after the storming of the Capitol” **New York Times**, <https://www.nytimes.com/2021/01/06/us/politics/trump-resign-removed-office.html>, (Erişim Tarihi 07.01.2021)

“Biden yönetimi geçici ulusal güvenlik stratejisini yayınladı” **Anadolu Ajansı**, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/biden-yonetimi-gecici-ulusal-guvenlik-stratejisini-yayinladi-/2164080> (Erişim Tarihi 04.03.2021)

“How Turkey became a partisan issue in Washington” **DailySabah**, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/how-turkey-became-a-partisan-issue-in-washington> (Erişim Tarihi 28.01.2021)

TÜRK AKADEMİSİ
Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı